

Danske soldater i Afghanistan

Komparativ analyse af danske soldaters narrativer om
indsatsen i Afghanistan og de politiske ord bag indsatsen

Abstract

Denne opgave har til formål at afdække, hvorvidt den danske forsvarspolitik, som her defineres som postnationalistisk, forplanter sig ned på individniveau og påvirker de danske soldaters narrativer, og den måde de udøver deres aktørskab under udsendelsen. Ud fra teori omhandlende det postnationalistiske-, det kosmopolitiske- og traditionelle nationale militær er der blevet udfærdiget to idealtyper, som i opgaven bliver brugt til at analysere og forklare både politikken bag indsatsen, soldaternes narrativer og sammenhængen mellem disse.

Undersøgelsen er kvalitativ og har sit fokus på soldaterne som aktører, der gennem deres aktørskab påvirker det postnationale militær og den dynamik, der findes mellem de kosmopolitiske og traditionelle nationale værdier.

Analysen viser at politikken bag indsatsen som udgangspunkt definerede tre mål: 1) Eliminer terrortruslen fra al Qaida og Taliban. 2) Skab sikkerhed og støtte den humanitære indsats. 3) Danmark skulle vise sig som en værdifuld allieret. Disse målsætninger forholder soldaterne sig til ved enten at være for, eller imod, og ved at agere derefter i deres arbejde under udsendelsen. Generelt udtrykker de dog en professionalisme, der i nogen grad distancerer deres individuelle holdning fra den mission de var udsendt på.

Nøgleord: Postnationalistisk militær, kosmopolitisk militær, soldaternarrativer, Danmarks indsats i Afghanistan.

Antal tegn: 68.917

Indholdsfortegnelse

Abstract	2
1 Indledning	1
1.1 Det danske forsvar - en allieret der tog i krig.....	1
1.1.1 Problemformulering og disposition.....	2
1.2 Tidligere forskning	2
2 Teori	4
2.1 Præsentation af Teoretisk udgangspunkt.....	4
2.2 Det danske forsvar – et postnationalistisk militær	4
2.3 Militære idealtyper	6
2.3.1 Det kosmopolitiske militær	6
2.3.2 Det traditionelle militær	8
3 Metode, materialeindsamling og operationalisering	11
4 Konflikten i Afghanistan	13
5 Politiske ord bag den danske indsats	15
6 Danske soldaters udtalelser om indsatsen i Afghanistan	19
6.1 Eliminering af terrortruslen fra al Qaida og Taliban-styret.....	19
6.1.1 I krig for Danmarks sikkerhed	19
6.1.2 Den professionelle soldat	21
6.1.3 Reaktioner på konsekvenserne af den traditionelle nationale politik.....	21
6.1.4 Forståelsen af fjenden og truslen.....	23
6.2 Sikkerhed og den humanitære indsats	24
6.2.1 I krig for afghanernes skyld	24
6.2.2 Soldat i en humanitær militær intervention.....	26
6.2.3 Samarbejdet med ANA	27
6.3 En værdifuld allieret.....	29
6.3.1 Nationens ansvar i alliancer og i verden	29
6.3.2 Dansk-britisk samarbejde	30
6.3.3 Et internationalt samarbejde med ANA	31
6.3.4 Soldaterfællesskab - er vi på det samme hold?	32

7	Konklusion.....	34
8	Litteraturliste	36
9	Bilag 1 – Informantoversigt	39
10	Bilag 2 – B37.....	41
11	Bilag 3 – B45.....	47
12	Bilag 4 – Informanternes udtalelser.....	52

1 Indledning

1.1 Det danske forsvar - en allieret der tog i krig

Når jeg ser tilbage på indsatsen, [i Afghanistan] er der ingen tvivl om, at Danmark har et professionelt og efterspurgt forsvar. Et forsvar der løser selv de mest krævende opgaver på samme niveau som vores allierede.” (Forsvarschef general Peter Bartram www.forsvaret.dk 2017: 3)

Sådan skriver Forsvarschef Peter Bartram i velkomsten på Forsvarets hjemmeside om indsatsen i Afghanistan. Men hvilke opgaver var det, det danske forsvar skulle løse i Afghanistan og hvorfor fremhæve, at det danske forsvar både er professionelt, efterspurgt og lever op til sine allierede? Man kunne i sin søgen på svar se i retningen af Anders Wivel, der i artiklen “From Peacemaker to Warmonger? Explaining Denmark’s Great Power Politics” (2013) peger på, at det danske forsvar er styret af at være en vigtig allieret for USA, og de opgaver, det danske militær stilles overfor, er en del af kampen for at sprede liberale vestlige værdier (Wivel 2013: 298). Men sendte man danske soldater til Afghanistan i en kosmopolitisk kamp for liberale værdier? Og er alliancen med USA så vigtig for det danske forsvars aktiviteter? Både forsvarschef Bartram og professor Wivel er enige om, at det er essentielt, at Danmarks forsvar er en vigtig allieret. I forbindelse med spørgsmålet “hvorfor sende danske soldater afsted?” forholder Bartram sig udelukkende til *professionalismen* - kompetencer til at løse en opgave. Wivel griber derimod fat i de bagvedliggende politiske værdier - ønsket om at deltage i kampen for liberale værdier, den kamp man håbede var og omtalte som en kosmopolitisk kamp for fred og stabilitet i Afghanistan.

1.1.1 Problemformulering og disposition

I linje med Bartram og Wivel undersøger jeg det forsvar, danskerne sendte til Afghanistan. Ligeledes undersøger jeg de værdier, der lå til grund for indsatsen. Opgaven tager udgangspunkt i et aktørperspektiv, da jeg ligesom Duncanson mener, det er afgørende at forstå den individuelle aktørs mulighed for at påvirke den struktur, militæret udgør (Duncanson 2013: 335ff). Dette leder til følgende problemformulering:

Hvordan stemmer den politik, der var udgangspunktet for den danske indsats i Afghanistan (2001-2014), overens med de danske soldaters egne narrativer og fortællinger om krigen?

Jeg undersøger ovenstående ud fra to teoretiske militære idealtyper: Det kosmopolitiske og det traditionelle nationale militær, hvis værdisæt begge er at finde i det postnationalistiske militær (Kronsell 2012:71). Jeg bruger disse idealtyper til både at analysere de politiske forslag (B37 og B45), som blev udgangspunktet for den danske indsats i Afghanistan, og de interviews med danske soldater, som udgør mit materiale. Opgaven er bygget op således, at jeg først redegør for teorien, der ligger til grund for idealtyperne. Herefter følger et metodeafsnit, indsamling af materiale og operationalisering. Inden analysen redegør jeg kort for baggrunden for Danmarks indsats i Afghanistan. Jeg analyserer først B37 og B45 for at klarlægge de politiske målsætninger, der var synlige for den danske befolkning og de soldater der blev sendt i krig. Derefter følger analysen af interviewene med soldaterne og til slut min konklusion.

1.2 Tidligere forskning

Denne opgave placerer sig i en forholdsvis ny diskussion inden for freds- og konfliktvidenskab; diskussionen om hvorvidt militær magt kan skabe fred og frihed. Den ene side peger på, at militæret er så maskuliniseret, at fredsskabende kosmopolitiske interventioner altid vil have neo-imperialistiske effekter

(Duncanson 2013: 31ff). Jeg placerer mig på modsatte side og udgår fra den forskning der mener, at militæret har fredsskabende potentiale, eller i al fald et kosmopolitisk ansvar. Hovedsageligt fokuserer jeg på tre teoretikere: Annica Kronsell som beskriver fænomenet *det postnationalistiske militær* (2012), Clair Duncanson undersøger *forces for good* (2013) og Jonathan Gilmore beskriver *det kosmopolitiske militær* (2015). Trods de forskellige udgangspunkter peger alle tre forskere på, at militæret i dag rummer muligheder for og allerede til dels agerer som en aktør, der udøver *human security*, frem for blot at være nationens redskab i udøvelsen af *national security*¹ (Bergman Rosamond & Kronsell 2017: 5). De tre ovennævnte forskere drager alle paralleller til bogen “Forces for good. Cosmopolitan militaries in the twenty-first century” af Lorraine Elliott og Graeme Cheeseman fra 2004, som er et centralt værk på området. Af samme grund danner dele af denne bog også grund for teorien i denne opgave.

Udover at basere opgaven på tidligere forskning om det kosmopolitiske militær, inddrager jeg Bengt Abrahamssons værk “Military Professionalization and Political Power” (1970). Trods den ældre udgivelsesdato benytter jeg mig af Abrahamssons teori som grundlag for idealtypen *det traditionelle nationale militær*, da Abrahamssons teori er en ramme, der beskriver militæret som en organisation, der fører krig i en Clausewitzeansk forstand, og fordi der findes en tydelig sammenhæng mellem mine informanters udtalelser og holdninger til den militære organisation og Abrahamssons beskrivelse af selvsamme.

Da opgaven omhandler Danmarks deltagelse i krigen i Afghanistan fra 2002-2014, benytter jeg mig af forskning om krigen både med fokus på Danmark og med internationalt perspektiv, og om Danmarks sikkerhedspolitik i denne periode. Dette inkluderer navne som Wivel (2013), Bergman (2004), Kold (2013), Knud Larsen (2013) og Schwartz (2013).

Denne opgave er altså baseret på tidligere forskning vedrørende militærets og den enkelte soldats rolle fra Den kolde krigs ende og fremadrettet, og særligt forskning om den case, denne opgave fokuserer på, nemlig Danmarks indsats i Afghanistan fra 2002-2014.

¹ Det skal her pointeres, at der er tale om militær tilhørende nationer med et demokratisk politisk system, og en regering der agerer ud fra liberale, demokratiske og kosmopolitiske værdier.

2 Teori

2.1 Præsentation af Teoretisk udgangspunkt

I dette afsnit vil teorien, der ligger til grund for denne opgave, blive gennemgået og sat i relation til studiet af danske soldaters oplevelse af de roller, de måtte påtage sig i Afghanistan på baggrund af politiske mål og den militære struktur, de opererer under. Teorien omhandler det postnationalistiske militær; et militær, der både indeholder kosmopolitiske og traditionelle nationale værdier (Kronsell 2012: 71). For at kunne analysere, hvorvidt disse værdisæt er tilstede i det danske forsvar, definerer jeg to idealtyper: Det kosmopolitiske og det traditionelle nationale militær. Derudover benytter jeg mig af flere af de begreber, Duncanson anvender. I tråd med Duncanson baserer jeg mit studie på en ide om, at den individuelle soldats aktørskab er afgørende. Soldaten som individ kan muligvis ikke revolutionere den militære organisation, men hen kan i sit virke som soldat enten udøve neo-imperialisme og fremmedgøre de lokale, eller modsat skabe relationelle forhold til de lokale og derved undgå fremmedgørelse og udøvelsen af neo-imperialisme (Duncanson 2013: 29ff). Forskellen på disse to måder at agere på, kan hvis vi forstår den enkelte soldat som “en af mange” være med til at afgøre udfaldet af en mission som den i Afghanistan, hvis strategi indeholdt mål såsom at skabe stabilitet, sikkerhed og et demokratisk system (Knud Larsen 2014: 50).

2.2 Det danske forsvar – et postnationalistisk militær

Udgangspunktet for at studere *danske* soldater er, at de er eksempler på soldater, der befinder sig i et postnationalistisk militær. Definitionen på et postnationalistisk militær er et militær, der fokuserer mere på sikkerhedssituationen ude i verden, end

på at beskytte nationens grænser. Det er et militær, der samarbejder med andre staters militær, og som i en pragmatisk kombination forsøger at beskytte sin egen nation ved at sikre stabilitet i verdens brændpunkter, og samtidig kæmper for kosmopolitiske værdier såsom demokrati, menneskerettigheder og human security (Kronsell 2012: 2). Denne definition er bred og rummer forskellige organisationer. Når Duncanson beskriver det britiske militær som *forces for good* og jeg det danske forsvar som et postnationalistisk militær, er det flere af de samme kosmopolitiske værdier, vi har for øje, men de to militære organisationer er ikke ens. Dette understreger, at det postnationalistiske militær ikke er statisk, men en organisation der rummer flere værdisæt, som i deres "kamp" skaber dynamik.

Danmark har i mange år hverken kæmpet for at forsvare, eller flytte på territoriale grænser. Til gengæld har det danske forsvar været aktivt i internationale militære interventioner siden Den kolde krig. Fælles for alle disse missioner er, at Danmark trods sin lille størrelse, ved hjælp af en aktiv forsvarspolitik forsøger at vise sit værd og gøre sig til en vigtig allieret og aktiv del af NATO (Wivel 2013: s. 298f, www.forsvaret.dk 2017: 1 og 2). Derudover har disse interventioner været legitimeret gennem en kosmopolitisk, moralsk diskurs, der omhandlede human security, solidaritet og et ønske om at skabe bedre vilkår i lande, hvor folk har levet med autoritære styre. Den aktive forsvarspolitik og den kosmopolitisk moralske diskurs er baggrunden for Annika Bergman udsagn om at:

"Their [the Nordic] militaries have undergone a period of internationalization"
(Bergman 2004: 168).

Hun begrundet dette udsagn med, at de nordiske nationer (dvs. Finland, Norge, Sverige og Danmark) har reageret på opkomsten af *new wars* og de regionale konflikter, som siden Den kolde krig har præget verdenshistorien, ved at lægge det nationale forsvarsbudget om, så en større sum går til *peaceoperations* og *conflict management* aktivitet (Bergman 2004: 168).

Det, Bergman kalder *internationalisation* (internationalisme), kan, hvis vi ser begrebet i et nutidigt perspektiv, forklares som en pragmatisk og kompromisøgende udgave af kosmopolismen. Internationalismen beskriver nationen, og ikke individet, som aktøren der skal agere kosmopolitisk, og imødekommer derved realismens (og neorealismens) og kommunitarismens kritik af kosmopolismens

universalistiske udgangspunkt (Lawler 2004: 50f). Dette giver det danske (postnationalistiske) militær endnu et værdisæt. På nationalt plan består disse værdier i, at nationen som enhed har en pligt, et moralsk ansvar overfor andre nationer, og dette praktiseres typisk gennem alliancer (ex. NATO). Det internationalistiske syn på nationen som aktør giver den individuelle soldat mulighed for ikke selv at påtage sig et globalt kosmopolitisk ansvar. Derimod kan hen blive i den traditionelle nationale soldaterrolle; en rolle, hvor loyalitet overfor staten er essentiel, og hvor soldaten, ifølge flere af mine informanter, er statens redskab. Den loyalitet, man har overfor staten i et postnationalistisk militær, er dog ikke rettet mod nationens territorium og beskyttelse af grænserne. Den er rettet mod statens valg af politik og nationens allierede, som man i sit virke som soldat har pligt til at hjælpe (Bilag 4: Informant 1: 2, 28, informant 6: 24, informant 10: 21, 22).

Jeg vil give en dybere forklaring af det postnationalistiske militær, gennem en forklaring af de idealtyper, jeg har udviklet for at beskrive de polariserede værdisæt, som findes i det postnationalistiske militær, for som Kronsell skriver:

”[...] while there is ample evidence of a move to cosmopolitan-like military behaviour in the postnational defense, the transformation takes place in the presence of a more traditionalist view that is keen to emphasize national interests, combat, and the importance of masculinity to the organization” (Kronsell 2012: 89).

2.3 Militære idealtyper

2.3.1 Det kosmopolitiske militær

Det kosmopolitiske militær er et militær, der skal forsvare det kosmopolitiske projekt. Et projekt, som ifølge Elliot er:

”[...] an ethical project, cosmopolitan thinking seeks to establish (among other things) the extent of, content of and justification for moral obligations. It does so on the basis of an understanding of humanity bound together as a moral community in which obligations and rights are not confined by the boundaries of the state” (Elliott 2004: 17).

Idealtypen af det kosmopolitiske militær er altså et militær, som udelukkende skal forsvare og sikre human security uden fokus på national security. Det kosmopolitiske militærs opgave er ikke at beskytte nationens medborgere, men ligeværdigt at beskytte alle globale medborgere. Det kosmopolitiske militær vil ikke blot skabe sikkerhed i verden for at øge sikkerheden hjemme, men tager ansvar for alle menneskers sikkerhed, hvadenten der er tale om indere, kenyanere, amerikanere, eller danskere; vi har alle et globalt ansvar, og har man ressourcer, så øges ansvaret (Wivel 2013: 314, Kronsell 2012: 2ff, Gilmore 2015: 2, Elliott 2004: 18).

Når jeg i denne opgave taler om det kosmopolitiske militær, skal det forstås som et teoretisk fænomen, en kompromisløs version af kosmopolismen. Tendenser af det kosmopolitiske militær findes i det postnationalistiske, og ved at beskrive den ekstreme ideotype forsøger jeg at påvise forskellige grader af kosmopolisme hos mine informanter.

Den ekstreme kosmopolisme hævder, at alle verdens mennesker er forbundet af en universel moralsk orden. Mennesket er rationelt og kan via fornuft tænke sig frem til, hvad der er moralsk rigtig og forkert. Da vi alle er mennesker og har den samme evne til rationel tænkning, må den moralske orden, vi tænker os frem til, også være den samme. Har vi en fælles moral, har vi også ens forpligtelser og et lige ansvar overfor hinanden på globalt plan (Bergman Rosamond & Kronsell 2017: 4).

Kosmopolismen er baseret på en flydende forståelse af identiteterne *os* og *dem*. Dette indebærer, at alle mennesker i et etisk øjemed er ligestillede. Kosmopolismen kræver solidaritet overfor *den anden*, frem for fremmedgørelse. Men som det fremgår i afsnit 6, er kravet om solidaritet og ophævelsen af kategorierne *os* og *dem* ikke så enkel, da naturlige udfordringer på et helt praktisk plan (ex sprogbarrierer) let forsager fremmedgørelse mellem mennesker.

Rendyrket kosmopolisme taler for en ekspansion af vores solidaritet og moral på tværs af nationale grænser, fordi nationale grænser forøger opfattelsen af *de andre* (nationer), som nogen, vi ikke kan identificere os med. Dette skaber hierarkiske systemer nationerne imellem (Gilmore 2015: 14). Elliot peger med sit begreb *emerging post-Westphalian order*, på fremkomsten af en global struktur, hvor stater gradvist mister deres suverænitet, og hvor territoriale grænser bliver mere flydende (Elliott 2004: 18). Det betyder, at begreber som rettigheder, solidaritet, pligt og ansvar bliver mere globale og universelle, frem for at være knyttet til nationale fællesskaber. Dette afspejler sig i de militære humanitære interventioner, vi ser verden over i dag.

Det er dog vigtigt at påpege, at i dag - 13 år efter Elliot skrev om *The post-Westphalian order* - møder kosmopolismen og globaliseringen stadig modstand. Den enorme bølge af populistiske nationale værdier, der skyller indover både USA og Europa, er essentielle at have for øje i forståelsen af situationens kompleksitet (Bl.a. valget af præsident Trump, Brexit m.m.). Splittelsen mellem de kosmopolitiske værdier og troen på (og loyaliteten mod) nationalstaten er tydelig hos mine informanter. For nogle er det en indre splittelse, og andre farver deres narrativ tydeligt efter enten kosmopolitiske eller nationale værdisæt.

Som en effekt af *The post-Westphalian order* peger Gilmore på, hvordan sikkerhedsbegrebet har udviklet sig til ikke længere kun at inkludere *national security*, men derimod at være mere fokuseret på *human security*. Dette kommer bl.a. til udtryk i *the responsibility to protect* (R2P) og militære humanitære interventioner (Gilmore 2015: 13, 20). Det er bl.a. udfordringen i at finde en balance mellem de to sikkerhedsbegreber, som er essensen af den dynamik, der præger det postnationalistiske militær. Den kosmopolitiske idealtype trækker i retningen af *human security* og den traditionelle nationale idealtype trækker mod *national security*.

2.3.2 Det traditionelle militær

Som en bipolar modsætning til det kosmopolitiske militær står det traditionelle nationale militær, nationalstatens forsvar og manifestation af magt. Det traditionelle

militær er en organisation med kapacitet til at føre krig i den Clausewitzianske forstand; nation mod nation. Siden Den kolde krig har det traditionelle militær og dets værdier været udfordret af opkomsten af *new wars*. Intrastatslige konflikter, et sikkerhedsbegreb under udvikling, og truslen om terror mod de vestlige samfund har tvunget de militære organisationer ind i en udvikling, hvor kosmopolitiske og traditionelle nationale værdier eksisterer side om side (Gilmore 2015: 2ff, Kronsell 2012: 2). De traditionelle nationale værdier er nemlig ikke forsvundet. Som det fremgår af analysen af soldaternes udtalelser, er de fortsat en central del af flere af soldaternes narrativer, se afsnit 6.1.

For at uddybe hvad idealtypen det traditionelle nationale militær står for, og hvordan det er skruet sammen som ideotype, benytter jeg mig af Bengt Abrahamssons koncept *The military mind*, som defineres i "Military Professionalization and Political Power" fra 1971. Det er altså ingen ny opfindelse jeg gør brug af her, men en relevant teoretisk ramme, som favner det traditionelle nationale militær og dets soldater som institutionelle og individuelle aktører. The military mind kan oversættes både som et tankesæt, og som ideologi. The military mind er baseret på 5 kerneværdier: nationalisme, en pessimistisk tro på den menneskelige natur, alarmisme (en negativ estimering af risikoen for krig), politisk konservatisme og et autoritært system (Abrahamsson 1971: 78). Det er disse kerneværdier, flere af de danske soldater i deres narrativer forbinder med de postnationalistiske tanker, såsom internationalismens forståelse af nationen som den agerende aktør og soldaten som nationens redskab.

Soldaterne i det traditionelle nationale militær sætter nationen som den højeste enhed, man er forpligtet overfor. Militæret er nationens redskab og da strukturen i institutionen er hierarkisk, er regeringen det øverste led i en kæde, hvor soldaten adlyder uden at stille spørgsmål (Abrahamsson 1971: 63, 65f). Dertil er det et militær med et negativt menneskesyn og en risikobedømmelse der lægger sig op ad realismens forståelse af sikkerhedsdilemmaet både når det gælder storpolitiske risikobedømmelser og på individuelt plan når den enkelte soldat vurderer fare og risiko i felten (Abrahamsson 1971: 78ff). Den negative risikobedømmelse står i kontrast til kosmopolismens globale moralprædiken, men er paradoksalt nok, i forbindelse med den danske indsats i Afghanistan, blevet brugt til samme formål, nemlig at argumentere for krigen.

Det traditionelle nationale militær har et korporativt fællesskab, det jeg her kalder *soldaterfællesskabet* (defineret ved loyalitet og tilhørsforhold) (Abrahamsson 1971: 67f). Dette står ikke i direkte modsætning til det kosmopolitiske militær, udover at det traditionelle nationale militær har et ekskluderende fællesskab. Dette soldaterfællesskab er en udfordring i forbindelse med de alliancer, som al dansk militær aktivitet er baseret på i dag. Som det fremkommer i flere af soldaternes udtalelser, er det nationale soldaterfællesskab et organisatorisk redskab, det danske forsvar benytter sig af for at skabe den rette kultur i organisationen. Samtidig skal soldaterne ikke blot indgå i samarbejde med briter og amerikanere, men ligeledes afghanere, og her bliver det ekskluderende soldaterfællesskab et problem, da det fremmedgør *de andre*.

Ser man på det danske forsvar i et nationalt perspektiv, agerer vi ikke som en nation med et traditionel nationalt militær; Forsvarets aktivitet sker i højere grad på baggrund af et postnationalistisk værdisæt. Går man ned på aktør niveau, som jeg fokuserer på i denne opgave, så vil man dog opdage at den traditionelle nationale idealtipe stadig udgør en central del af det danske forsvars organisation.

3 Metode, materialeindsamling og operationalisering

Mit materiale består af interviews med danske soldater om deres udsendelser til Afghanistan mellem 2002 og 2014. Soldaternes fortællinger er hovedsageligt indsamlet gennem face-to-face, semistrukturerede, non-elite interviews, men enkelte er dog blevet lavet som skriftlige interviews. Jeg har til dels anvendt snowball strategien til at finde informanter, men mængden af soldater der ville deltage var dog så stor, at jeg i nogen grad har kunne forme gruppen af informanter. Gruppen inkluderer 10 mænd og kvinder i alderen 25-44 år fra forskellige ISAF hold (+ en soldat som netop nu er i Irak), og med forskellige militære funktioner. Se bilag 1 for yderligere information om informanterne.

Da jeg i denne opgave undersøger danske soldaters narrativer, strukturerer min interviewguide efter begreberne *rolle* og *rolle-identitet*. Begrebet *rolle* skal forstås som den eksterne komponent i soldatens forståelse af egen identitet og aktørskab (soldatens opgave, målet med den og måden den skal udføres på). Begrebet *rolle-identitet* er den interne komponent (den eller de definitioner soldaten tillægger sig selv) (Broesder et al. 2015: 521f). Dette gør jeg, da jeg i tråd med Duncanson mener, at aktør og struktur påvirkes dialektisk (Duncanson 2013: 335ff). Og, som Christine Sylvester skriver:

“[...] war cannot be fully apprehended unless it is studied up from people’s physical, emotional and social experiences, not only down from “high politics” places that sweep blood, tears, and laughter away, or assign those to some other field” (Sylvester 2013 :2)

Med udgangspunkt i Duncanson og Sylvester anser jeg soldaternes oplevelser og historier for at have værdi i sig selv. Derfor er det netop soldaternes narrativer, mine interviews centrerer sig om. Min interviewguide omfatter 8 overordnede emner rettet mod soldaternes oplevelse af interventionen i Afghanistan:

1. Hvorfor blive soldat og hvorfor vil man udsendes til Afghanistan?
2. Den militære struktur og soldaterfællesskabet
3. Arbejdet med de lokale: Samarbejde, eller fremmedgørelse
4. Soldaten - et redskab, eller en moralsk aktør
5. Forståelsen af formålet med indsatsen i Afghanistan
6. Del af en international alliance
7. De civiles situation
8. Efterrationalisering over den militære intervention

I sammenhæng med analysen af soldaternes narrativer, fortællinger og oplevelser undersøger jeg de intensioner med indsatsen i Afghanistan, som den danske regering udstedte i 2001. Regeringens mål for Afghanistan har ændret sig gennem tiden, og derfor har jeg valgt at udgå fra B37 og B45, de første forslag til en folketingsbeslutning om dansk militær deltagelse i Afghanistan fra 2001. Forslagene blev vedtaget i deres fulde længder uden ændringer.

Jeg har med udgangspunkt i idealtyperne og teorien om det postnationalistiske militær lavet en indholdsanalyse af B37 og B45, som præsenteres først i analysen. Derefter følger analysen af soldaternes fortællinger, hvor jeg ligeledes anvender idealtyperne til at vurdere, om soldaternes fortællinger om deres eget aktørskab afspejler kosmopolitiske/traditionelle nationale værdier.

4 Konflikten i Afghanistan

“We do not go just to show the flag. We want to make a real contribution and to make a difference” (Søren Gade i Jakobsen & Dahl Thruelsen 2011: 78).

Denne politiske udtalelse rummer intensionerne bag den danske indsats i Afghanistan. En krig, der er beskrevet som den krig, hvor Danmark har lidt størst tab siden 1864. Danmark blev, på trods af landets lille størrelse og distancen til truslen, al Qaida og Taliban udgjorde, en vigtig allieret; en lille men stærk medspiller i NATO, og det land i alliancen, der led flest tab per capita (Jakobsen & Dahl Thruelsen 2011: 78, 98). De politiske tanker bag den danske indsats bliver analyseret i afsnit 5, og i dette afsnit vil jeg kort beskrive den historiske udvikling i konflikten og de konkrete vilkår, der var med til at forme den danske indsats.

Den 11. september 2001 fløj al Qaida, under ledelse af Osama Bin Laden, to passagerfly ind i World Trade Center i New York, og dræbte flere tusinde civile. Det voldsomme angreb og en afvisning fra Talibanstyret i Afghanistan mod at udlevere Osama Bin Laden, resulterede i, at USA d. 7. oktober 2001 indledte Operation Enduring Freedom (OEF) i Afghanistan. I Danmark var man ligeledes påvirket af 11. september. Informant 3, som var værnepligtig på daværende tidspunkt, beskriver oprustningen på kaserne, frygten for terrorangreb i Danmark og soldaternes forsøg på at placere sig der, hvor muligheden for en eventuel udsendelse var størst (bilag 4: informant 3: 35).

Den 13. november 2001 forlod Taliban Kabul, og Nordalliancen indtog byen. Den 14. december besluttede Folketinget at sende danske specialoperationsstyrker til Afghanistan d. 9. januar 2002 for at støtte OEF (www.forsvaret.dk: 5). Den hurtige amerikanske reaktion og den danske støtte af OEF sker sideløbende med at FN afholder Bonn-konferencen, og på baggrund af denne oprettedes ISAF - International Security Assistance Force, der som udgangspunkt ledes af briterne, men som i august 2003 bliver en NATO-ledet organisation. I januar 2002 sendes danske soldater til Afghanistan for at deltage i ISAF, og Danmark er derved aktiv i

to operationer (ISAF og OEF), som dog med tiden bliver slået sammen (www.forsvaret.dk: 4, 5). Det er Danmarks deltagelse i ISAF, som er mest omdiskuteret og ligeledes den, jeg fokuserer på i denne opgave.

Fra start har de danske ISAF-styrker opereret sammen med og under briternes kommando. Denne samarbejdspartner valgte man, fordi briternes militær havde en størrelse, samt blev styret af en politik, som gjorde det muligt for den forholdsvis lille danske styrke at være med der, hvor de med Søren Gades ord kunne gøre en forskel (Jakobsen & Dahl Thruelsen 2011: 83, 98).

Strategien for indsatsen i Afghanistan både for den samlede ISAF-styrke og for de danske soldater har ændret sig flere gange. Frem til 2006 bestod strategien af 4 faser, hvoraf hver fase bestod af en erobring af dele af Afghanistan. De danske soldater, og de britiske soldater, de arbejdede sammen med, var stationeret i Helmandprovinsen. Strategien for disse soldaters aktiviteter (militært og med henblik på arbejdet med de civile) har ligeledes ændret sig i løbet af indsatsen. Den uklare og foranderlige strategi med skiftende fokus og mål har ifølge forskere og flere af soldaterne, svækket indsatsen og gjort den halvhjertet og svær at forstå (Jakobsen & Dahl Thruelsen 2011: 78f, 81, 86f).

5 Politiske ord bag den danske indsats

Den danske indsats i Afghanistan har fra politisk hold ændret sig af flere omgange i løbet af den årrække, det danske militær har været i aktivt i Afghanistan. Som udgangspunkt vil jeg undersøge, hvorvidt det er traditionelle nationale, kosmopolitiske, eller postnationale værdier, der farvede det politiske udspil til missionen. Jeg analyserer hovedsageligt på B37, "Forslag til folketingsbeslutning om dansk militær deltagelse i den internationale indsats mod terrornetværk i Afghanistan" (13.12.2001), som var et forslag der blev vedtaget i sin fulde længde og som blev det første udgangspunkt for hele den danske indsats i Afghanistan. B37 omhandler støtten til den Amerikanske indsats OEF. B45, "Forslag til folketingsbeslutning om dansk militær deltagelse i en international sikkerhedsstyrke i Afghanistan" (08.01.2002), som ligeledes indgår i analysen omhandler støtten til ISAF. Begge dokumenter peger i samme retning i forhold til målsætningerne for indsatsen. Da B37 udkom først, er dette forslag det mest interessante, hvad angår både den værdibaserede argumentation for en aktiv forsvarspolitik, og de målsætninger, man satte.

Som afsnit VI i B37 (bilag 2) viser, er regeringens stærkeste fokus i forhold til en eventuel indsats i Afghanistan møntet på, at Danmark skal vise sig som en god og aktiv samarbejdspartner i den internationale arena, her i forbindelse med den fælles kamp mod terror (B37 2001: VI). Det er et typisk internationalistisk/postnationalt karaktertræk at vægte alliancer såsom NATO højt. Som beskrevet i teoriafsnittet, indeholder internationalismen et syn på den suveræne nationalstat som en international aktør med et moralsk ansvar, der minder om det, kosmopolismen pålægger det enkelte individ. Den danske regering begrunder intensionen om at blive militært aktive i Afghanistan med, at Danmark er en stat med et internationalt ansvar overfor sine allierede (B37 2001: I, II, VI). Som nævnt i teoriafsnittet er det alliancetænkningen og internationalismen, der driver den danske forsvarspolitik. Dette er ikke blot i forbindelse med indsatsen i Afghanistan, men er i historisk perspektiv fra Den kolde krig og frem til i dag et

karaktertræk, det danske forsvar ikke har vejet fra (Wivel 2013: 298f). Ser man på afsnit VI i B45 (bilag 3), lægges der i forbindelse med støtten til ISAF mere vægt på de kosmopolitiske værdier, end på alliancetænkningen. Her motiveres støtten til indsatsen med behovet for sikre rammer til den politiske overgangsproces, nødhjælpsarbejdet og genopbygningen af Afghanistan (B45 2002: VI). I B37 og særligt afsnit VI lægges der vægt på, at terrorisme er en trussel mod den internationale fred og sikkerhed. Dette kan tolkes som et udtryk for vestens reaktion på terrorangrebet 11. september 2001. I USA erklærede Bush krig mod terrorisme, og som man ser i B37, fulgte lande som Danmark trop, forstået således, at Danmark også anså terrorisme og den trussel, nationer, der huser terrororganisationer, udgør mod vesten, for at være så stor, at den krævede militær handling. Denne forståelse af hvad truslen, terror udgør, og måden man overvinder denne trussel på, blev fejlvurderet både i forhold til Irak i 2003 og Afghanistan i 2001 (Schwartz 2006: 3). Som det fremgår af de danske soldaters fortællinger om deres aktørskab i Afghanistan, er den generelle vurdering af indsatsen ligeledes, at det internationale samarbejde er vigtigt og værd at gå i krig for, men troen på, at man kan bekæmpe terrorisme ved militært at overvinde de regimer, der huser terrorgrupper, er en utopi. Det kan hertil tilføjes, at den danske stat ifølge Wivel er en lille stat, hvis militære støtte har værdi for større stater, men som i en ideologisk kamp for kosmopolitiske værdier ikke har en reel magt til at ændre på noget, hvis ikke det sker i samarbejde med større stormagter, og dette samarbejde vil altid være på stormagtens bestilling og ikke Danmarks (Wivel 2013: 317).

I B45 fremgår det tydeligt, at man anså den amerikanske operation OEF for at være den, der rettede sig mod al Qaida og terrortruslen mod vesten, hvorimod ISAF skulle sikre rammerne for opbygning af Afghanistan som et demokratisk land (B45 2002: III, VI) Dette er en del af årsagen til, at B45 i højere grad end B37 er præget af en kosmopolitisk diskurs. Det er ligeledes en del af årsagen til, at missionen i Afghanistan kompliceredes, da man forholdsvis tidligt i den årelange indsats slog de to operationer (OEF og ISAF) sammen.

At man både i B37 og B45 argumenterer for, at det er den militære indsats, der baner vej og skaber sikre rammer for en humanitær indsats, er et typisk udtryk for den kosmopolitiske tendens, der karakteriserer et postnationalistisk militær, som det danske. Dette udtryk viser os, at på trods af mangel på forståelse for, hvor svært det ville blive at stabilisere Afghanistan, var den kosmopolitiske moral bestemt

nærværende. I både B37 og B45 har politikerne ikke følt sig nødsaget til at argumentere for brugen af ressourcer og penge på nødhjælp; det er derimod en formildende omstændighed til den militære indsats (B37 2001: I, III, VI, B45 2002: I, VI).

Motivationen for og legitimeringen af at gå ind i Afghanistan var baseret på retten til selvforsvar formuleret i FN-pagtens artikel 51 og på artikel 5 i Washington-traktaten, som formulerer pligten til at bistå allierede i udøvelsen af selvforsvar (B37 2001: II). Denne form for alliancetænkning er typisk for det postnationalistiske militær, men den analyse, man lavede af truslen og modstanderen, er et typisk udtryk for den alarmisme, der præger den traditionelle nationale militære idealtipe:

”Koalitionens operation ventes at fortsætte, indtil terrortruslen fra al Qaida og Taliban-styret er elimineret” (B37 2001: III).

Det var formuleringer som denne, der gjorde krigen så svær at afslutte og som ifølge flere af mine informanter betød, at krigen, som principielt var mellem USA og al Qaida, blev oplevet som værende mellem danske soldater og Taliban:

”Taliban blev vores fjende – vi tabte det store strategiske billede – vi blev en lille dansk hær, det kæmpede for vores egen lille overlevelse” (informant 9).

Med udgangspunkt i B37 og B45, som var de første forslag, Folketinget blev enige om at skabe en mission i Afghanistan ud fra, er det helt klart, at de danske soldater, som blev sendt til Afghanistan, havde tre udfordringer i form af de målsætninger der gives udtryk for politisk. De skulle, i tråd med den traditionelle nationale militære idealtipe, eliminere den trussel, man anså både Taliban og al Qaida for at udgøre. På kosmopolitisk vis skulle de skabe et fredeligt og sikkert miljø, hvor den humanitære indsats (som man også ville bidrage til) og den politiske overgangsproces fik bedre vilkår, og senere i indsatsen blev det også de danske soldaters opgave at påtage sig forskellige roller i oprettelsen af det Afghanske militær og politi (www.forsvaret.dk: 4). Den sidste målsætning bestod i, som postnationalismen foreskriver, at Danmark under indsatsen i Afghanistan skulle bevise sit værd som militær allieret og en international ansvarstagende aktør på den

internationale arena. Det er med udgangspunkt i disse tre målsætninger, at jeg i den kommende del af analysen vil analysere på de danske soldaters narrativer ud fra det postnationalistiske militærs karakteristika og de to idealtyper, det rummer (den kosmopolitiske og den traditionelle nationale idealtipe).

6 Danske soldaters udtalelser om indsatsen i Afghanistan

6.1 Eliminering af terrortruslen fra al Qaida og Taliban-styret

”Det er jo ham der har våbnene, der er den ”rigtige” soldat” (informant 2).

USA gik den 7. oktober 2001 ind i Afghanistan, missionen (OEF) blev kaldt selvforsvar, og havde til formål at eliminere truslen fra al Qaida og Taliban. Dette mente man kun kunne gøres ved at vælte Talibanstyret og indsætte en ny demokratisk regering. Som beskrevet i analysen af B37 og B45, satte den danske regering via sin støtte til OEF og ISAF den samme målsætning for det danske militær.

I dette afsnit vil jeg belyse, hvordan de danske soldater forholder sig til denne målsætning; hvilken rolle spiller den i deres narrativer om, hvorfor de var udsendt, og om det de lavede i Afghanistan? På trods af, at målsætningen om at eliminere truslen fra al Qaida og Taliban er et politisk udtryk for den traditionelle nationale militære idealtype, forholdt soldaternes sig meget forskelligt til målsætningen. Nogle er enige i den traditionelt nationale politiske linje, og andre forholder sig til målsætningen gennem kosmopolitisk kritik, eller ved at negligere denne til fordel for fokus på at være en værdifuld allieret, eller den humanitære indsats' fokus på sikkerhed og demokratisk udvikling.

6.1.1 I krig for Danmarks sikkerhed

Det er varierende, hvorvidt terrortruslen fra al Qaida og Taliban er en nærværende del af mine informanters narrativer omkring den krig, de har været med i.

Nogle er hovedsageligt fokuseret på, at man *“tog derned for at hjælpe et folk som ikke selv kunne råbe op og gøre modstand”* (informant 2). Andre har et narrativ, hvor Danmarks og vestens sikkerhed helt tydeligt er det overordnede mål for missionen. Informant 4 siger:

“ [vi var der] for at slå terrorister ihjel, var vi ikke det?”[...] Hellere have kampen dernede, end heroppe inde på hovedbanegården.” (informant 4).

Desuden tilføjer informant 10, at:

“Der var nogen der troede på at verden ville være et mere sikkert sted, hvis Afghanistan ikke var et sikkert tilflugtssted for militære islamister – det mente jeg også. Det var ikke for Afghanernes skyld – det tror jeg ikke på.” (informant 10).

Samtidig er der dem, der ser sammenhængen mellem den humanitære indsats i Afghanistan og elimineringen terrortruslen mod vesten:

“ [...] Tanken om at skabe et bedre samfund kom som et led i den anti-terror kampagne man førte. Det var tanken, at et stabilt og demokratisk samfund ville føre til bedre sikkerhed – også mod terrorisme i Vesten. [...] Vi endte med at være i Afghanistan for at skabe et bedre samfund, for derigennem at sikre os selv mod terrorisme” (informant 9).

Soldaternes tanker om den politiske motivation for indsatsen er altså bestemt ikke ens. Svaret på *“hvorfor man tog derned”* varierer ikke blot efter hvem der svarer, men også hvem der forstås som *man*. Hvis *man* er USA, er svaret et, hvis *man* er Danmark er svaret et andet, og handler i de flestes af informanternes øjne om, at Danmark skulle være en aktiv allieret, og hvis *man* er den enkelte soldat er svaret et helt tredje.

For dem som centrerede deres narrativ om målsætningen om at eliminere truslen fra Taliban og al Qaida, var denne målsætning umiddelbart legitim i sig selv og behøvede ikke legitimitet i form af humanitært arbejde. Denne indstilling er et tydeligt udtryk for, at den traditionelle nationale idealtype stadig er nærværende på individuelt plan i det danske militær. At forstå al Qaida og Taliban som en trussel

mod vesten og gå i krig i Afghanistan for ikke at risikere noget ”herhjemme” er et udtryk for en logik styret af sikkerhedsdilemmaet. Her er militæret nationens forsvar, og findes der noget, der udgør en trussel mod nationen, er det militærets opgave at eliminere denne efter ordre fra regeringen.

6.1.2 Den professionelle soldat

Selvom soldaternes narrativer ikke er ens når det gælder målsætningen om at eliminere truslen fra al Qaida og Taliban, så er alle soldaterne mere eller mindre enige om, at deres individuelle holdning til indsatsen ikke var altafgørende for, hvorvidt de skulle udsendes eller ej:

“Hvis ikke man kan stå inde for det der skal foregå, kan man jo vælge at sige sin stilling op. Men er man i sin stilling så har man også en pligt - så der er man nødt til at pakke sit eget syn på verden sammen [...]” (informant 3).

Informanterne peger generelt på, at soldaten og militæret er nationens redskab. Det at være professionel soldat indebærer, at man bliver udsendt. Og da militæret fungerer som statens politiske redskab, må soldaten påtage sig den opgave, som bliver givet af den danske demokratisk valgte regering (Bilag 4: informant 3:1, 4:13, 10:14, 7:15, 5:18, 2:19, 9:10). Denne indstilling hos soldaterne afspejler internationalismen i det postnationalistiske militær. Det er helt tydeligt, at de ikke anser sig selv for at være kosmopolitiske aktører, der skulle i krig i Afghanistan for at opfylde deres globale, medmenneskelige pligt overfor den afghanske befolkning. De anser derimod sig selv for at være professionelle soldater, som arbejder for et nationalt militær, og det er nationen, der er den centrale aktør.

6.1.3 Reaktioner på konsekvenserne af den traditionelle nationale politik

Netop fordi soldaterne er enige om, at det ikke er dem, men nationen, der lægger den politiske linje, er det muligt for dem at have forskellige individuelle syn på den danske indsats i Afghanistan og på de målsætninger, der blev sat for den. Dette bliver tydeligt i fortællingerne om soldaternes individuelle arbejde under indsatsen.

Informant 7 er et eksempel på, hvordan det var muligt at forholde sig til den traditionelle nationale militære linje. Hun fastholdt et kosmopolitisk værdisæt og krævede retten til ikke at påtage sig et ansvar, hun i sit virke som signalmand ikke mente hun kunne stå inde for:

“Jeg må jo ikke nægte en ordre, [...] men jeg har heller ikke et problem med at sige: Ved du hvad, det er jeg uenig i, det er jeres valg, jeg synes ikke vi skal skyde og jeg er ikke den der siger “skyd”! [...] Jeg er nødt til at være på min egen måde i det og være bevidst om hvad vil jeg være med til, og hvad vil jeg ikke være med til!” (Informant 7).

Denne holdning går igen hos flere af informanterne (Bilag 4: informant 7: 15, 16). I forbindelse med denne udtalelse skal det pointeres, at soldater med forskelligt virke har forskellige forudsætninger for at forholde sig kritisk på samme kosmopolitiske vis som informant 7. Flere af de informanter, som har været udsendt som kampsoldater, giver udtryk for, at elimineringen af *truslen*, ikke blot var en del af deres virkelighed i form af den terrortrussel, man mente, Taliban udgjorde for vesten. Elimineringen af Taliban var lige så vigtig i forhold til chancerne for overlevelse under udsendelsen. Informant 3 beskriver, hvordan det pres, man arbejder under, ændrer soldatens syn på fjenden som menneske:

“I starten spekulerer man meget over om man nu rammer en civil når man skyder, og til sidst er man bare ligeglad, nu skal tingene bare slås ihjel i den retning man nu skyder... Man bliver mere og mere kold og ændrer sig menneskeligt [...]” (informant 3).

Den alarmisme, informant 3 beskriver her, er et udtryk for den traditionelle nationale idealtipe på individniveau. Soldaten befinder sig i en situation, hvor den livsfare hen er i, tvinger hen til at dehumanisere den fjende, der muligvis måtte udgøre en trussel i det givne øjeblik. Dette kræver ligeledes en distancering og dehumanisering af de civile, og det er denne proces, informant 3 beskriver.

6.1.4 Forståelsen af fjenden og truslen

Der opstår let forvirring mellem den politiske målsætning om at eliminere terrortruslen fra al Qaida og Taliban, og den krig soldaterne reelt befandt sig i. Som informant 9 udtrykker det, var det “ [...] *Taliban, der slog vores soldater og kammerater ihjel – ikke terrorisme som sådan.* ” (Informant 9).

Udover at der i flere af soldaternes narrativer er langt fra truslen om terrorisme mod vesten til den daglige trussel fra Taliban, så udtrykker flere af informanterne ligeledes, at den fjende, Taliban udgjorde, var en uhåndgribelig gruppe, som det var svært at kæmpe imod og umuligt at vinde over; “*Altså den fjende vi stod overfor han var ikke sådan så... Det var mere bare de lokale vi kæmpede mod, det var ikke terrorister*” (informant 4). Det, informant 4 giver udtryk for her, er kernen i den problematik der gør, at en traditionel national militær tilgang til en konflikt, som den i Afghanistan, er problematisk; for hvem er fjenden egentlig? Er fjenden den Afghanske bonde, der arbejder for Taliban, fordi høsten slog fejl, og som bliver den danske soldats fjende, fordi deres veje krydses netop nu, hvor bonden mangler penge? Eller er fjenden kun den del af al Qaida-netværket, som udførte terrorangrebet mod USA i 2001 og dermed blev hele vestens fjende?

Fordi det er så svært at definere fjenden, er det mere eller mindre umuligt at vurdere, om man lykkedes med målsætningen, om at eliminere terrortruslen fra al Qaida og Taliban. De fleste af informanterne forholder sig heller ikke synderligt til denne målsætning i deres efterrationalisering af konflikten. De er derimod fokuserede på de fremskridt, man har gjort humanitært og i forhold til sikkerheden i Afghanistan. Måske skyldes dette, at flere er nået frem til samme konklusion som informant 7 kommer frem til, da hun udtaler sig om samarbejdet mellem danskerne (og briterne) og den afghanske hær (ANA):

“ [...] *jeg er da enig i, at viden og kompetencer indenfor den her type krigsførelse lå hos danskerne og briterne. Men så er der bare det, at vi er totalt på bar bund kulturelt og i forhold til hvordan vi skal begå os... fordi faktum er, at man er nødt til at have et eller andet medhold, for hvis lokalbefolkningen hellere vil have Taliban end os, så har vi tabt!* ” (Informant 7).

Pointen her er, at en målsætning, der foreskriver at terrortruslen fra al Qaida og Taliban skal elimineres, er tabt på forhånd, så længe den lokale afghanske befolkning ikke giver de internationale styrker medhold og samarbejder med dem om missionen - derfor er den humanitære målsætning i missionen så essentiel

6.2 Sikkerhed og den humanitære indsats

”Jeg er stolt af at være soldat [...] fordi jeg synes man gør noget [...] vi er et land og et forsvar der ikke bare ser til, men som tager ud og gør noget, som prøver!” (informant 5).

Både den politiske linje bag den danske indsats i Afghanistan, og soldaternes narrativer er i høj grad fokuseret på elimineringen af terrortruslen fra al Qaida og Taliban. Men det humanitære bidrag, og ambitionen om at skabe sikre rammer for den politiske overgangsproces er også essentiel for indsatsen og de forskellige aktørers fortælling om denne. Den kosmopolitiske idealtipe er altså til stede rent diskursivt i politikken bag indsatsen. I den kommende analyse undersøger jeg, hvorvidt de kosmopolitiske værdier forgrenede sig til soldaterne på individniveau.

Hverken i B37 eller B45 findes der en reel redegørelse for, hvad formuleringer som *humanitære behov og genopbygning af Afghanistan* dækker over. Derfor er det kosmopolitiske i indsatsen - målsætningen om at fremme den humanitære udvikling og skabe et sikkert miljø - abstrakt at forholde sig til. Det fremgår af soldaternes narrativer, at de, som skulle udføre denne politiske målsætning i praksis, også beskriver den i mere abstrakte vendinger.

6.2.1 I krig for afghanernes skyld

Tog de danske soldater i krig for det afghanske folks skyld? Som det fremgår af det ovenstående afsnit, antyder de fleste af informanterne, at det gjorde de ikke. Det er derfor et relevant spørgsmål (som jeg desværre ikke formår at give et konkret svar på i denne opgave), hvorvidt indsatsens udfald var påvirket af den enkelte

soldats tro på målsætningen om at skabe sikkerhed og støtte humanitær udvikling. Det var nemlig bestemt ikke alle der troede på det kunne lykkes:

“Det er umuligt at gøre noget dernede fordi de er så langt bagud, [...] de laver jo mad over bål, sover sammen med deres dyr om natten - man kan slet ikke forholde sig til det, og så er det jo bare indavl det hele i sådan en by der [refererer til den landsby de patruljerede i], der er heller ikke nogen hygiejne, eller noget”. (informant 4).

I følge kosmopolismen er det det enkelte individ, der står med et kosmopolitisk aktørskab, hvilket indebærer et globalt ansvar på tværs af nationale grænser, en flydende forståelse af *os* (ISAF/danskerne) og *dem* (afghanerne). Det indebærer solidaritet - også med det fremmede. Ovenstående citat repræsenterer den frustration, flere af informanterne har udtrykt over det afghanske folk. Frustrationen over hvor svært det er at hjælpe et folk med at fremme kosmopolitiske værdier, når folket er analfabeter og styret af den fattigdom og den traditionelle kultur, de lever med (Bilag 4: informant 8:11, informant 7:29, informant 5:30).

Forståelsen af de lokale som et tilbagestående folk er et udtryk for fremmedgørelse, skønt denne forståelse er reel nok. Fremmedgørelse kan ifølge Duncanson medføre et neo-imperialistisk forhold mellem de lokale og den intervenserende magt. Dette må i historiens lys forstås som problematisk. Spørgsmålet er, om problemet opstår ved soldaternes egen diskursive fremmedgørelse af de lokale, eller om fremmedgørelsen er opstået på baggrund af de politiske målsætninger for indsatsen, som i sig selv er et udtryk for neo-imperialisme. Informant 9 peger på, at:

”ISAF mission har været en balancegang mellem humanitære perspektiver og militærstrategiske overvejelser. For det første har den udvikling, man har forsøgt indført i Afghanistan, ikke været lokalt forankret. Den har været forankret i politiske beslutninger taget i bidragsydende lande mhp. at sikre en legitimitet ift. det militære engagement. For det andet, har mange udviklingsprojekter været forankret i militærstrategiske overvejelser [...] Dermed ikke sagt, at de to ting [udviklingsprojekter og militærstrategi] ikke kan gå hånd i hånd [...]. Men når alt

kom til alt, var baggrunden for udviklingsprojekter militære overvejelser” (informant 9).

Informant 9 mener, at de kosmopolitiske målsætninger for at fremme udviklingen i Afghanistan ikke har været forankret i den situation, den lokale befolkning befandt sig i. Den kosmopolitiske diskurs legitimerede indsatsen og det konkrete arbejde, man udførte, var baseret på militærstrategiske overvejelser. Dette behøvede ikke være et problem. Men den generelt pessimistiske holdning hos soldaterne, når de udtaler sig om, hvorvidt man lykkedes med den humanitære udvikling, antyder, at enten målsætningerne, eller metoderne for den humanitære indsats var de forkerte. Problemet kan ligge i, at de kosmopolitiske mål er forankrede i en vestlig, liberal forståelse af demokrati og menneskerettigheder til at fungere i praksis i et ikke-vestligt land. Det kan også bunde i, at den humanitære indsats blev udført på baggrund af militærstrategiske overvejelser. Under alle omstændigheder ville en mere kulturelrelativistisk tilgang til udformningen af den humanitære indsats muligvis have været mere vellykket for indsatsen generelt og for det afghanske folk.

6.2.2 Soldat i en humanitær militær intervention

De udfordringer, den humanitære indsats stillede de danske soldater overfor, blev tacklet forskelligt. Hvor nogle grundet forskellige omstændigheder måtte reagere med fremmedgørelse, reagerede andre ved at tvinge sig selv til et kosmopolitisk menneskesyn. Et syn, der indebar, at man ikke dehumaniserede afghanerne, men så på både fjenden og de civile som mennesker, hvis liv er lige så meget værd som ISAF-styrkernes:

“Det gjorde ondt nogen gange, at turde insistere på; at man gerne må gå i seng og sende en ekstra tanke til de mennesker der bor der hvor vi har kastet en stor bombe i dag. Det gør ondt at forholde sig til det, men det lovede jeg mig selv at gøre [...]. Jeg ville aldrig anse de mennesker [afghanerne] for at være mindre værd end mig og mine kollegaer” (informant 7).

At ophøje fjendens liv, eller nedgradere sine egne, til at være lige meget værd, var ifølge informant 3 afgørende, hvis man ville lykkes med både de humanitære tiltag og med løftet om at skabe et sikkert miljø i Afghanistan:

“De hjælpende tiltag har på mange punkter gjort det værre for Afghanerne fordi man ikke følger op på dem. [...] Med det sammen man tog tab, ændrede generalerne på planerne, for der er ingen der har lyst til at miste folk, [...] men for helvede det er farligt, det er krig, folk dør, det kan desværre ikke undgås!” (Informant 3).

Dette citat er et udtryk for accepten af den risiko, man som soldat udsætter sig selv for. Informant 3 udtrykker frustration over manglen på accept af, at det kostede liv at sikre den afghanske befolkning mod Taliban. Man skal som militær og nation acceptere, at de soldater, man sender på missioner, som den i Afghanistan, er udsat for risici. Ellers mister militæret det, der gør dem til en organisation med særlig værdi under humanitære (militære) interventioner. Militæret har, modsat humanitære organisationer de kompetencer og det materiel, der er nødvendigt i en krigssituation (Bilag 4: informant 7:23). Det kræver blot et blik på historien bag R2P og FN's fredsmissioner, at forstå hvorfor militæret bør være en del af humanitære interventioner i et krigs-/konfliktområde. Og selvom flere af soldaterne udtrykker frustration over det umulige i den humanitære indsats og over den afghanske befolkning, så er de forholdsvist enige om at:

“Man håber jo at kunne give afghanerne sikkerhed som et minimum, det tænker jeg er alle soldaters grundlæggende ønske” (Informant 5).

6.2.3 Samarbejdet med ANA

Sikkerheden skulle ikke forblive ISAFs ansvar; den skulle videregives til afghanerne selv - til ANA (Afghanistan National Army) og ANP (Afghanistan National Police). Dette samarbejde var langt fra gnidningsfrit og indebar forskellige udfordringer forankret i både sprogbarrierer, kulturelle hierarkiske strukturer, og ikke mindst det misbrug af opium, mange af de afghanske soldater levede med (Bilag 4: informant 4:6, 7, informant 3:9, informant 2:36). De danske soldaters

narrativer varierer i forhold til både oplevelsen af ANA som militær organisation og til de afghanske soldater.

Det er tydeligt, at de soldater, der har været udsendt på nogle af de tidligere hold, har meget lidt tiltro til ANA. De forklarer bl.a. den manglende tiltro med mangel på uddannelse, sprogbarrierer og kulturforskelle. Informant 4s oplevelse med en dansk soldat, der fik stjålet sine støvler og ikke kunne gøre noget for at få dem igen, er et eksempel, der tydeliggør nogle af de kulturelle udfordringer: Hvis soldaten gik direkte til tyven, ville der opstå konflikt, fordi afghaneren ville opleve konfrontationen som en ydmygelse. Hvis soldaten gik til tyvens overordnede ville det resultere i en korporlig straf (ex piskeslag), en form for straf som i danskerens øjne strider mod et menneskes rettigheder (Bilag 4: informant 4:6).

Andre, som bl.a. informant 2, der var udsendt på det sidste hold med kampsoldater, har derimod et langt mere positivt narrativ omkring ANA. Han udtrykker glæden ved at kunne overdrage opgaver til ANA og se dem blive løst uden danskernes hjælp (Bilag 4: informant 2:25). Informant 9 beskriver de styrker, han oplevede hos ANA således:

“Samarbejdet med ANA var godt. De var dedikerede, de var dygtige og så var de vellidt i befolkningen. [...] Både ANA og ANP havde den klare fordel, at de kunne indgyde respekt – de havde en autoritet, som vi i ISAF ikke havde på samme måde. Vi var meget berøringsangste, og bange for at træde på de civile såvel kulturelt som humanitært. I særdeleshed ANA udnyttede deres kulturelle og sociale status” (informant 9).

Dette citat er et klart eksempel på den forståelse, de fleste af soldaterne har; at lokale aktører på baggrund af deres kulturelle og sociale status, og det kendskab de har til deres egen kultur, har muligheder, internationale soldater aldrig vil få. Flere peger på, at havde man gennem uddannelse og større inddragelse af lokale givet afghanerne en større rolle i den humanitære del af indsatsen, så var det muligvis lykkedes bedre at udvikle Afghanistan (Bilag 4: informant 7:8, informant 5:30, informant 10:31, informant 6:32, informant 3:33, informant 9:34). Som informant 6 så klart udtrykker det:

“Det handler i virkeligheden om dem og ikke os, om hvilken tilgang har de til det vi har overleveret til dem [...]” (informant 6).

6.3 En værdifuld allieret

6.3.1 Nationens ansvar i alliancer og i verden

Det står klart, at Danmark gik i krig i Afghanistan af flere årsager, men skal man udpege en central årsag, er det ambitionen om at vise sig som en værdifuld allieret i NATO og i forhold til særligt USA og England. Udover, at målsætningen om at være en værdifuld allieret bunder i sikkerhedspolitiske overvejelser, så er den også et udtryk for den internationalistiske holdning, som er karakteristisk for det postnationalistiske militær, om at nationen frem for individet er den kosmopolitiske aktør med internationalt aktørskab. Ambitionen om at være en værdifuld allieret og en ansvarsfuld nation er stærkt forplantet i soldaternes narrativer om indsatsen. Men soldaternes narrativer er nuancerede alt efter om de forholder sig til målsætningen på et holdningsmæssigt niveau med fokus på nationens ansvar, eller om de beskriver det daglige samarbejde og alliancen ud fra et individperspektiv.

De fleste af informanterne peger på det ansvar, der følger med en sikkerhedspolitik der er baseret på alliancer:

“Så kommer vi jo op på NATO-plan altså vi har jo nogle aftaler og jeg er stor tilhænger af at man får nosset sig sammen og bidraget med det man har lovet” (Informant 6).

“ [...] USA var en NATO allieret der var blevet angrebet og Taliban var et regime som var meget langt fra mine værdier, og som man kunne retfærdiggøre at kæmpe imod. Jeg tog afsted med følelsen af kæmpe for og repræsentere vestlige værdier” (informant 10).

Samtidig lægges der vægt på det kosmopolitiske ansvar, Danmark har som nation, ikke blot i forbindelse med Afghanistan, men generelt i forbindelse med fredsbevarende missioner. I nedenstående citat udtrykker informant 1 sin holdning til dette, i forbindelse med den nuværende mission i Irak:

“ [...] Desuden synes jeg det er vigtigt at alle nationer bidrager til verdens samlede fredsbevarende missioner, hvor de kan. Da man i mit perspektiv, aldrig kan se sig fri fra at være en del af verden og dermed også de problemer som hersker her.” (informant 1).

6.3.2 Dansk-britisk samarbejde

Ovenstående citater er eksempler på soldaternes narrativer og holdninger i forhold til den aktive forsvarspolitik, Danmark fører som nation. Hvad soldaterne ikke har givet udtryk for i de interview, der udgør denne opgaves materiale, er deres holdning til hvem Danmark er allieret med og måden alliancen er udformet rent politisk. Som beskrevet i afsnittet “Konflikten i Afghanistan - et overblik”, gik Danmark i krig, fordi USA blev angrebet af al Qaida d. 11. september 2001, men allierede sig i højere grad med briterne under selve konflikten, gennem ISAF-samarbejdet. Samarbejdet med briterne blev indgået af to årsager: 1) fordi det britiske militærs størrelse gav Danmark mulighed for at deltage der, hvor de kunne gøre en forskel, og 2) fordi det britiske militærs politik og ambitioner for indsatsen matchede de danske i højere grad end for eksempel de amerikanske (Jakobsen & Dahl Thruelsen 2011: 83, 98).

På trods af, at det britiske og det danske militær matchede hinanden rent politisk og supplerede hinanden under de fælles missioner, var samarbejdet ikke bare enkelt. De soldater, jeg har interviewet, giver udtryk for at have oplevet det danske militær som styret af en langt mere demokratisk og flad struktur, end det britiske militær. De beskriver det britiske militær som værende så hierarkisk opbygget, at der blev begået helt tydelige fejl på baggrund af de overordnedes manglende lydhørhed (Bilag 4: informant 4:3, informant 10:4, informant 1:5):

“Hvis jeg ex sagde til min britiske kollega "et øjeblik, jeg vil gerne have verificeret den her oplysning inden du tager beslutningen", så kunne de jo blive

dybt fornærmede over at jeg reflekterede over situationen [...]. [i deres øjne] var jeg konstabel, jeg skulle tie stille og sige "javel"! Der var også et ramaskrig af en anden verden over, at vi havde en fagforening og en tillidsrepræsentant" (Informant 7).

Danskerne har været vant til, at en selvtænkende soldat, der forholder sig ansvarsfuldt og kritisk, er en dygtig og god soldat. De har øje for de fordele, der er ved en demokratisk og flad struktur, og gruppeførerne udtrykker tillid, når de omtaler deres underordnede. Det britiske militær har ifølge informanterne en anden struktur, og dette krævede, at de danske soldater kunne tilpasse sig de anderledes normer ved, som informant 7 udtrykker det:

"at navigere fra dag til dag i; hvem er det jeg sidder sammen med, hvem er det jeg har i radioen." (Informant 7).

6.3.3 Et internationalt samarbejde med ANA

I forbindelse med samarbejdet med Afghanerne var der ligeledes forskel i den britiske og den danske tilgang til opgaven:

" [...] Jeg oplevede en form for britisk arrogance i deres samarbejde med afghanske officerer. Her taler jeg bl.a. om britiske kaptajner, der direkte føler sig bedre rustet til at løse en opgave en afghansk oberst. Vores pragmatiske og meget strukturelt flade tilgang i Danmark passer faktisk rigtig godt til et samarbejde med den afghanske struktur. [...]" (informant 9).

Dette citat er udtryk for en oplevelse af, at det britiske militær mødte afghanerne med en større fremmedgørelse og neo-imperialistisk tilgang, end det danske militær. Det er særligt interessant, fordi udtalelsen peger på, at en kosmopolitisk indsats, der ikke udøver neo-imperialisme, muligvis kræver et militær med en demokratisk og flad struktur. Denne tanke har jeg ikke mulighed for at følge i denne opgave, men ikke desto mindre er spørgsmålet relevant: er det muligt at indføre demokrati og kosmopolitiske værdier, hvis ikke den intervenerende magt er

organiseret efter demokratiske principper i en flad struktur, hvor overordnede og underordnede anses for ligeværdige mennesker?

At danskerne er dygtige til at arbejde sammen med de lokale styrker under interventioner bekræftes af informant 1 i forbindelse med hans udsendelse til Irak:

”Vi er tit ude og skabe et godt samarbejde og en god relation til de irakiske soldater og vi får rigtig meget ros for den måde vi går til opgaven på, fordi vi er gode til at respektere dem som vores samarbejdspartnere. Derfor er irakerne også meget åbne overfor danskerne og vi kan på den måde lettere hjælpe dem og få informationer fra dem som både de og vi har brug for. [...]. Der er kulturelle og sproglige udfordringer men faktisk er der en stor velvilje og samarbejdslyst fra begge lejre” (informant 1).

For andre af soldaterne har oplevelsen i Afghanistan været knapt så positiv. Informant 4 kan fortælle om, hvor udfordrende det var at være på patrulje med afghanske tropper. De danske soldater blev i samarbejdet med afghanerne tvunget til hele tiden gå af den strukturerede kommandovej; så læste en afghansk soldat et kort forkert, kunne danskerne ikke bare fortælle ham det - de var nødt til at vente til de kunne fortælle hans overordnede det og derefter kunne der blive gjort noget ved det. Man tilpasser sig altså afghanernes kultur for at de ikke skulle tabe ansigt, men det gik ifølge informant 4 ud over opgaverne (Bilag 4: informant 4:7). Informant 3 fortæller om problemerne med opium, og om hvor svært det var at arbejde sammen med afghanske soldater, når visse af dem var påvirket på patruljerne (Bilag 4: informant 3:9).

6.3.4 Soldaterfællesskab - er vi på det samme hold?

Det er ikke alle de danske soldater, der mener, at det var enkelt at arbejde sammen med afghanerne, og heller ikke at føle sig som en del af det samme hold. Informant 3 forklarer, hvordan man følte sig som en del af det samme hold som både briterne og amerikanerne, men bestemt ikke afghanerne; dem kunne man ikke stole på og man kunne heller ikke kommunikere ordentligt med dem (Bilag 4: informant 3:10). Selvom flere af informanterne i tråd med informant 3 ikke

inkluderer afghanerne, så er der uden tvivl tale om et internationalt fællesskab mellem flere af de af ISAF styrkerne, der arbejdede sammen:

“ [...] Det er min opfattelse at soldatersammenhold ikke er noget specielt dansk, men en universal ting der opstår mellem mennesker, som arbejder sammen i pressede situationer ” (informant 10).

Det internationale samarbejde har også betydet, at flere af de danske soldater helt konkret har identificeret sig selv lige så meget som internationale soldater i en større koalition, som de har identificeret sig som danske soldater:

“Jeg tænkte mig som en soldat i den internationale koalition, fordi jeg havde mindst lige så meget daglig kontakt med soldater fra andre nationaliteter, og sådan helt basalt at alt foregik på engelsk ” (Informant 7).

En udtalelse som denne vidner om, at den postnationalistiske alliancetænkning har sat sine spor hele vejen ned på et individplan. Den enkelte soldats rolle og opgave kan nu være så påvirket af det internationale samarbejde, at soldaten ikke udelukkende identificerer sig ud fra sin nationalitet, som en dansk soldat der kæmper for Danmark. Dog er det ikke så enkelt at man som dansk soldat nu bare føler sig som international soldat; tilhørsforholdet og loyaliteten formes af opgaven og samarbejdspartnerne, men når det er sagt, så udtrykker flere at de er *med Danmark*, i en international koalition (Bilag 4: informant 5:26, informant 9:27). Dette antyder, at det postnationalistiske militær ikke blot på et politisk plan er præget af internationalismens syn på, at det ikke er individet, men nationen der er den kosmopolitiske aktør. Ligeledes når det gælder soldaternes egen selvforståelse og identitet tager de udgangspunkt i, at de er udsendt for Danmark, og gennem det danske militær bliver de internationale soldater, med et internationalt aktørskab. Det er Danmark som nation, der har det kosmopolitiske aktørskab; Danmark som nation der bør pleje sine alliancer. Soldaten er professionel, et redskab for staten og det er med udgangspunkt i denne rolle, at soldaten kan blive udsendt og arbejde internationalt, og derved opleve det fællesskab og de opgaver, som flytter grænsen fra at være en dansk soldat, til at blive en international soldat.

7 Konklusion

Som det fremgår i indledningen, har jeg i denne opgave undersøgt, hvordan den politik, der var udgangspunkt for den danske indsats i Afghanistan, stemmer overens med de danske soldaters narrativer om krigen, og om deres deltagelse i denne. Den kvalitative undersøgelse af interviewene med danske soldater giver et billede af, hvordan den politiske retning for indsatsen har sat spor helt ned på individniveau. Her har soldaternes måde at forholde sig til de politiske målsætninger og deres konsekvenser under indsatsen vist, at den dynamik, der præger det postnationalistiske militær, ikke blot på et politisk niveau er præget af den kosmopolitiske og den traditionelle nationale militære idealtipe. Idealtyperne er også med til at forme de værdisæt, der findes blandt de danske soldater, og dermed deres måde at handle på. Det kan derfor konkluderes, at postnationalistiske tendenser ikke kun former Danmarks forsvarspolitik og Forsvaret som organisation; disse tendenser er ligeledes med til at forme de soldater, der i sidste ende udgør det danske forsvar.

Som det fremgår af analysen af B37 og B45, de to forslag til Folketinget, som blev grundlaget for den danske indsats i Afghanistan, var der overordnet tre mål for indsatsen: Man ville eliminere den terrortrussel, al Qaida og dermed også Talibanstyret udgjorde. Derudover ville man støtte den humanitære insat og overgangsprocessen til et demokratisk system ved at skabe et sikkert miljø i landet. Slutteligt ville Danmark vise sig som en god og kompetent allieret og del af NATO. Disse tre målsætninger afspejler det postnationalistiske militærs differentierende tendenser ved 1) hovedsageligt at basere sin sikkerhedspolitik på alliancer, 2) at rumme den kosmopolitiske diskurs og troen på, at udbredelsen af demokrati og menneskerettigheder vil skabe sikkerhed og fred i verden, og 3) at den traditionelle nationale idealtipe er grundlag for hele den overordnede mission til at begynde med. Dette skal forstås sådan, at USAs motivation for at gå i krig var frygten for den trussel, al Qaida udgjorde. Det er altså sikkerhedsdilemmaet og retten til selvforsvar, der er tankerne bag det, der reelt startede den konflikten. De tre politiske målsætninger rummer de værdier, der findes i det postnationalistiske

militær. Da politikken former strategien for en mission, bliver de tre målsætninger, og formuleringerne af dem, et udtryk for den værdibaserede kamp der findes i det danske postnationalistiske militær i forbindelse med missionen i Afghanistan.

Denne opgave peger på, at den dynamik - den værdibaserede kamp, der findes mellem de to idealtyper i det postnationalistiske militær - også bliver formet og påvirket af soldaterne på et individniveau. Ved at forholde sig enten kritisk, eller positivt til politikken og til de praktiske opgaver de blev stillet overfor, forhandler soldaterne med sig selv, hinanden og systemet om hvorvidt det skal være den kosmopolitiske, eller den traditionelle nationale idealtipe, der karakteriserer dem som mennesker, og de forskellige situationer, de befinder sig i under udsendelsen.

Soldaterne vil i deres daglige arbejde under udsendelsen automatisk tilslutte sig og understøtte enten den ene eller den anden idealtipe, og får derigennem et aktørskab, der er med til at forme det danske forsvar og den indsats, de deltager i. Men som flere af informanterne udtaler, så er de professionelle - de er soldater, og det betyder, at deres individuelle holdning, ikke er afgørende for, hvorvidt de skal udføre deres arbejde, ved at deltage i missionen på de præmisser, regeringen sætter politisk, og militæret som organisation sætter strategisk. Denne professionalisme hænger sammen med den internationalisme, som præger det postnationalistiske militær. Her er det ikke individet, men nationen, som har det kosmopolitiske ansvar, her er individet/soldaten en del af en nation, som hen i kraft af sit virke bør følge og være loyal overfor.

For at vende tilbage til opgavens udgangspunkt, er det tydeligt, at der findes en sammenhæng mellem politikken bag den danske indsats i Afghanistan, og de udsendte soldaters narrativer. Da politikken dog både er baseret på tre målsætninger, og forskellige værdisæt, er det kun naturligt, at soldaternes narrativer forholder sig forskelligt til den indsats, de har været en del af. Det essentielle er, at de forholder sig til, at de forhandler med systemet og de værdisæt, der følger med dette, og at de derved udøver et aktørskab og bidrager til udviklingen af det postnationalistiske militær.

8 Litteraturliste

- 1. Forsvaret : Forsvarsministeriets historie . Udgivet af Det danske forsvar. Internetadresse: <http://www2.forsvaret.dk/viden-om/historie/forsvarets/Pages/Forsvarsministerietshistorie2.aspx> - Besøgt d. 16.05.17 (Internet)
- 2. Forsvaret: Indsatsen mod ISIL. Udgivet af Det danske forsvar. Internetadresse: <http://www2.forsvaret.dk/viden-om/udland/IRAK/Pages/defaultt.aspx> - Besøgt d. 16.05.2017 (Internet)
- 3. Forsvaret: Afghanistan 2002-2015, Velkommen. Udgivet af Det danske forsvar. Internetadresse: <https://www2.forsvaret.dk/viden-om/udland/afghanistan2002-2015/Pages/Welcome.aspx> - Besøgt d. 08.07.2017 (Internet)
- 4. Forsvaret: Politiken bag indsatsen. Udgivet af Det danske forsvar. Internetadresse: <https://www2.forsvaret.dk/viden-om/udland/afghanistan2002-2015/politik/Pages/default.aspx#> - Besøgt d. 18.07.2017 (Internet)
- 5. Forsvaret: Tidslinje. Udgivet af Det danske forsvar. Internetadresse: <https://www2.forsvaret.dk/viden-om/udland/afghanistan2002-2015/tidslinje/Pages/timeline-forside.aspx> - Besøgt d. 18.07.2017 (Internet)
- Abrahamsson, Bengt : Military Professionalization and Political Power. 1. udg. Stockholms Universitet, 1971. (Bog)
- Bergman, Annika: The Nordic militaries: forces for good? . Elliott, Lorraine og Graeme Cheeseman: I: Forces for good. 1. udg. Manchester University Press, 2004. side 168-186. (Afsnit i bog)
- Broesder, , Wendy A. m.fl.: Can Soldiers Combine Swords and Ploughshares?: The Construction of the Warrior–Peacekeeper Role Identity Survey (WPRIS). I: Armed Forces & Society, 07.2015, s. 519-540 (Artikel)
- B37 : Forslag til folketingsbeslutning om dansk militær deltagelse i den internationale indsats mod terrornetværk i Afghanistan. Udenrigsministeriet og udenrigsminister Per Stig Møller, 13.12.2001

- Duncanson, Clair: Forces for good? Military Masculinities and Peacebuilding in Afghanistan and Iraq, Rethinking Peace and Conflict Studies. 1. udg. Palgrave Macmillian, 2013. (Bog)
- Elliott, Lorraine: Cosmopolitan ethics and military as 'forces for good'. Elliott, Lorraine og Graeme Cheeseman: I: Forces for good. 1. udg. Manchester University Press, 2004. side 17-32. (Afsnit i bog)
- Gilmore, Jonathan : The Cosmopolitan Military Armed Forces and Human Security in the 21st Century, New Security Challenges. 1. udg. Palgrave Macmillian, 2015. (Bog)
- Jakobsen, Peter Viggo og Peter Dahl Thruelsen: Clear, Hold, Train: Denmark's Military Operation in Helmand 2006. I: Danish Foreign Policy Yearbook, 2011, s. 78-105 (Artikel)
- Knud Larsen, Kristian: Hvornår er det slut? Hvorfor og hvordan man måler på krigsindsatser.. I: Økonomi & Politik. nr. 87, 04.2014, s. 49-59 (Artikel)
- Kronsell, Annica: Gender, Sex, and the Postnational Defense: Militarism and Peacekeeping. 1. udg. Oxford Scholarship Online, 2012. (Bog)
- Kronsell, Annica og Annika Bergman Rosamond: *Cosmopolitan Militaries and Dialogic Peacekeeping*. I: Accepted for publication forthcoming, International Feminist Journal of Politics, ????.2017, s. 1-25 (Artikel)
- Lawler , Peter: The good state as cosmopolitan agent . Elliott, Lorraine og Graeme Cheeseman: I: Forces for good. 1. udg. Manchester University Press, 2004. side 49-64. (Afsnit i bog)
- Schwartz, Joseph M.: *Can the Military Power of a Hegemon Win a "War Against Terror?"*. I: Conference Papers -- American Political Science Association, 2006, s. 1-30 (Artikel)
- Sylvester, Christine: War as Experience. Contributions from international relations and feminist analysis. 1. udg. Routledge, 2013. (Bog)
- Udenrigsministeriet: B37 Forslag til folketingsbeslutning om dansk militær deltagelse i den internationale indsats mod terrornetværk i Afghanistan. . Udenrigsminister Per Stig Møller, Folketinget , 13.12.2001
- Wivel, Anders: *From Peacemaker to Warmonger? Explaining Denmark's Great Power Politics I*. I: Swiss Political Science Review nr. 19(3), 09.13, s. 298-321 (Artikel)

Interviews

- 1. Ingrid Rasmussen: Interview (skriftligt). Informant 1, 03.06.2017
- 2. Ingrid Rasmussen: Interview. Informant 2, 25.04.2017
- 3. Ingrid Rasmussen: Interview (telefonsamtale). informant 3, 27.04.2017

- 4. Ingrid Rasmussen: Interview. Informant 4, 21.04.2017
- 5. Ingrid Rasmussen: Interview (telefonsamtale). Informant 5, 23.04.2017
- 6. Ingrid Rasmussen: Interview. Informant 6, 20.04.2017
- 7. Ingrid Rasmussen: Interview (telefonsamtale). Informant 7, 28.04.2017
- 8. Ingrid Rasmussen: Interview (skriftligt). Informant 8, 17.05.2017
- 9. Ingrid Rasmussen: Interview (skriftligt). Informant 9, 13.06.2017
- 10. Ingrid Rasmussen: Interview (skriftligt). Informant 10, 13.06.2017

9 Bilag 1 – Informantoversigt

Flere af informanterne i denne opgave optræder anonymt, derfor har jeg valgt at referere til alle informanter ved deres nr. i opgaven.

Denne oversigt giver et billede af hvilke soldater jeg har interviewet, deres uddannelse og funktion, alder og, hvornår og på hvilket hold de har været udsendt til Afghanistan og hvor længe de har været ansat ved forsvaret. Af hensyn til informanterne er visse oplysninger udeladt, nogle med henblik på informanternes anonymitet. Som det fremgår har flere af informanterne haft en længere ansættelse ved forsvaret og har derfor været udsendt på andre missioner end den i Afghanistan, dette undlader jeg dog at oplyse, da det er irrelevant for denne opgave. Informanterne er fundet gennem en kombination af snowballstrategien og en udvælgelses strategi. Som udgangspunkt har jeg fundet informanter gennem bekendte som har været, eller stadig er ansat ved forsvaret. Disse informanter har hjulpet mig videre, med at finde en større gruppe. Det har vist sig, at der var så mange der var villige til at deltage, at jeg har haft mulighed for at vælge mine informanter ud fra et ønske om at tale med så bred en gruppe som muligt, med henblik på køn, militær funktion og på hvornår soldaterne har været udsendt. Repræsentationen af kvinder er lille i min gruppe af informanter, men da militære og civile ansatte kvinder i forsvaret udgør 15.1 % i følge forsvarsministeriets undersøgelse fra januar 2017 (<http://forpers.dk/hr/Pages/KvinderiForsvaret.aspx>), er 3 kvinder ud af 10 informanter en overrepræsentation i forhold til fordelingen i forsvaret på nuværende tidspunkt.

Informanterne har efter opgaven er skrevet færdigt godkendt min citering af dem, for at sikre at ingen er blevet misforstået, og for at sikre, at jeg ikke har tolket på deres udtalelser til fordel for opgavens resultater.

	Navn	Køn	Alder	Udsendelse(r)	Uddannels/funktion under udsendelse	Ansæt ved forsvaret
Informant 1	Anonym	Mand		Irak: Operation Inherent Resolve - Kampen mod ISIL	Funktion: Gruppefører	
Informant 2	Dan Følser Hjortlund	Mand	25	ISAF: hold 15 (Camp Price)	Uddannelse: Konstabel (kampsoldat) sanitetsmand Funktion: sygehjælper	
Informant 3	Anonym	Mand		ISAF: hold 5 (Green Zone) og 8 (Camp Price), 2013 Kabul, 2017 DATU hold 3.		2001- i dag
Informant 4	Kim Søndergaard	Mand		ISAF hold 13 (Hazrat, Camp Price, Camp Bastion)	Uddannelse: Sergent (kampsoldat) IKK kommandør Funktion: gruppefører	2008-2016
Informant 5	Anonym	Kvinde	28	ISAF hold 12 og 17.	Uddannelse: Sergent (efterretning)	
Informant 6	Anonym	Mand	27	ISAF hold 13 (Hazrat, Camp Price, Camp Bastion)	Uddannelse: Konstabel (Kampsoldat) Funktion: 1. gevær	2009 i 9 måneder, 2011-2013
Informant 7	Anonym	Kvinde		ISAF hold 12 (Camp Price)	Funktion: Signalmand og tillidsrepræsentant	2007-2017
Informant 8	Mette Richter	Kvinde	44	ISAF hold 16 (Camp Bastion)	Funktion: efterretningsbefalingsmand	1995-i dag
Informant 9	Frederik Brøndsted Lavrsen	Mand		aug. 2010-feb 2011, sep 2011-jan 2012 (Gereshk), 2014 i 6 måneder (Kabul)	Uddannelse: sprogofficer.	2008-i dag
Informant 10	Anonym	Mand	28	ISAF hold 13 (Hazrat, Camp Price, Camp Bastion)	Uddannelse: sergent (kampsoldat) Funktion: gruppefører	5 år

10 Bilag 2 – B37

B 37 (som fremsat): Forslag til folketingsbeslutning om dansk militær deltagelse i den internationale indsats mod terrornetværk i Afghanistan.

Fremsat den 13. december 2001 af udenrigsministeren (Per Stig Møller): Forslag til folketingsbeslutning om dansk militær deltagelse i den internationale indsats mod terrornetværk i Afghanistan. Folketinget meddeler sit samtykke til, at danske militære styrker stilles til rådighed for den amerikansk ledede internationale indsats til bekæmpelse af terrornetværk i Afghanistan.

I. USA har efter terrorangrebene den 11. september 2001 opbygget en bred koalition mod international terrorisme. Koalitionen har under ledelse af USA gennemført egentlige militære operationer i Afghanistan rettet mod Osama Bin Laden og hans terrornetværk, al Qaida, samt mod Taliban-styret. Danmark har konsekvent udtrykt støtte og solidaritet over for USA og andre lande i kampen mod den internationale terrorisme, herunder i forbindelse med indsatsen i Afghanistan. Danmark bør også være rede til at yde sit bidrag til de militære operationer i Afghanistan. Regeringen har derfor efter rådføring med Det Udenrigspolitiske Nævn meddelt USA, at Danmark er rede til at yde et militært bidrag til den amerikansk ledede militære indsats i Afghanistan. Det er i den forbindelse ligeledes blevet meddelt, at Danmark stiller sig åben over for eventuel anvendelse af et militært bidrag i en humanitær sammenhæng, og at et mindre bidrag fra de baltiske lande forsøges indarbejdet i det danske bidrag. USA har i den anledning anmodet Danmark om et konkret styrkebidrag omfattende specialstyrker, et C-130 transportfly med støttepersonel samt fire F-16 kampfly.

Bonn-aftalen af 5. december 2001 om Afghanistans fremtid, der endosseredes af FN's sikkerhedsråd ved resolution 1383 af 6. december 2001, omfatter indsættelsen af en overgangsadministration i Afghanistan i indledningsvis seks måneder fra 22. december 2001. I Bonn-aftalen anføres, at der vil gå nogen tid med at etablere en afghansk sikkerhedsstyrke, og at der i denne periode vil være behov for andre foranstaltninger på det sikkerhedsmæssige område. Aftalen opfordrer FN's

sikkerhedsråd til at overveje at bemyndige hurtig indsættelse af en sikkerhedsstyrke i Afghanistan. På denne baggrund drøftes i FN's sikkerhedsråd en resolution om en multinational sikkerhedsstyrke.

Den igangværende amerikansk ledede militære indsats i Afghanistan og den multinationale sikkerhedsstyrke vil være to separate, men indbyrdes koordinerede operationer.

II. Umiddelbart efter terrorangrebene bekræftede FN's sikkerhedsråd ved resolution 1368 af 12. september 2001 retten til at udøve individuelt eller kollektivt selvforsvar i overensstemmelse med FN-pagtens artikel 51. Den 28. september 2001 fastslog FN's sikkerhedsråd endvidere ved resolution 1373, at terrorangrebene udgjorde en trussel mod den internationale fred og sikkerhed og bekræftede på ny retten til at udøve individuelt eller kollektivt selvforsvar. NATO-rådet fandt det den 2. oktober 2001 godtgjort, at terrorangrebene mod USA den 11. september 2001 var af udenlandsk oprindelse. I overensstemmelse med NATO's tidligere erklæring af 12. september 2001 anså man derfor terrorangrebene for omfattet af Washingtontraktatens artikel 5. Dette betyder, at øvrige allierede, herunder Danmark, under udøvelsen af retten til individuelt eller kollektivt selvforsvar skal bistå USA med at tage de skridt, der er nødvendige til at genoprette og bevare sikkerheden i det nordatlantiske område. Dansk deltagelse i den internationale indsats til bekæmpelse af terrornetværk i Afghanistan, herunder en udsendelse af danske styrker i denne sammenhæng, sker på grundlag af den i FN-pagtens artikel 51 fastlagte ret til individuelt eller kollektivt selvforsvar.

III. De militære operationer mod al Qaida og Taliban-styret ledes af USA's centralkommando, ved hvilken Danmark i lighed med øvrige koalitionslande har etableret et forbindelseselement. Et større antal lande har tilbudt USA konkrete militære bidrag til indsatsen i Afghanistan, men hidtil har de militære operationer i Afghanistan alene været gennemført af USA, Storbritannien og i mindre omfang Frankrig. USA har dog anmodet eller er i færd med at anmode en række af koalitionslandene om styrkebidrag. Nogle af disse styrkebidrag er under deployering til området i og omkring Afghanistan med henblik på at indgå i de fortsatte operationer.

Koalitionens operation ventes at fortsætte, indtil terrortruslen fra al Qaida og Taliban-styret er elimineret. Situationen i Afghanistan har udviklet sig hurtigere end forventet, idet Taliban-styret reelt har mistet magten i alle dele af Afghanistan. Operationerne forventes dog at pågå endnu et stykke tid, da der stadig resterer lommer med al Qaida- og Taliban-styrker, og sikkerhedssituationen derfor generelt er meget usikker. Strategien for koalitions militære operationer forventes fremover at omfatte nedkæmpelse af al Qaida- og Taliban-styrker i Afghanistan samt etablering af et sikkert miljø for den afghanske overgangsadministration og den humanitære indsats.

IV. Det danske militære bidrag til den fortsatte indsats mod terrornetværk i Afghanistan er sammensat med henblik på at indgå i alle dele af koalitions fortsatte operationer.

Et styrkebidrag omfattende et C-130 transportfly vil kunne indsættes til at løse lufttransportopgaver, herunder humanitær flytransport af nødhjælp. Styrkebidraget omfatter to flybesætninger, en jordbesætning, nødvendigt støttepersonel samt personel til pakning af gods mv., i alt ca. 75 soldater. Bidraget forventes stationeret på en base i Kirgizistan.

Et styrkebidrag på fire F-16 kampfly vil kunne indsættes i relevante former for luftoperationer, herunder til udpegning af mål og til fleksibel indsættelse mod styrker, der kan true et sikkert miljø i landet. Omfanget af støttepersonel vil afhænge af den opnåelige støtte på den base, hvorfra missionerne vil udgå, samt mulighederne for at samarbejde med allierede. Bidraget kan således få et samlet omfang på mellem 85 og 230 soldater. Bidraget forventes stationeret på en base i Tadjikistan.

Et styrkebidrag omfattende specialstyrker vil kunne indsættes med henblik på at gennemføre informationsindhentning og kan også indsættes i forbindelse med opfyldelse af indsatsens hovedformål. Omfanget af bidraget er afhængig af den endelige sammensætning og mulighed for støtte og samarbejde, men vil kunne omfatte ca. 100 soldater inklusive nødvendigt støttepersonel. Specialstyrkerne forventes indsat fra en base i Afghanistan.

Der er endvidere behov for mindre bidrag af stabs- og forbindelsespersonel til operationen. Dette personel skal indgå under USA's centralkommando, herunder også i eller omkring Afghanistan.

Der pågår for nærværende sonderinger med de baltiske lande om eventuel baltisk deltagelse i de danske bidrag.

Generelt forudses styrkebidraget udsendt i op til seks måneder, for specialstyrkebidraget dog indledningsvis tre måneder med mulighed for forlængelse i reduceret form i yderligere tre måneder. Fra amerikansk side har man anmodet om deployering af specialstyrker primo januar 2002, hvorimod tidspunkt for indsættelse af flybidragene endnu ikke er meddelt.

Alle de nævnte bidrag forudses indsat i Afghanistan og vil operere under et robust mandat for magtanvendelse. Udover adgang til at anvende magt i selvforsvar, vil der også være adgang til i fornødent omfang at anvende magt til at gennemføre de pålagte opgaver.

For så vidt angår det udsendte personels retlige status under operationen kan det oplyses, at Danmark vil forhandle med relevante lande, herunder Kirgizistan og Tadjikistan, om indgåelse af statusaftaler.

Hensynet til den nødvendige operationssikkerhed, selvbeskyttelse og handlefrihed fordrer en vis fleksibilitet for så vidt angår sammensætning, omfang og tidsperspektiver for indsættelse af de danske militære bidrag.

Endvidere medfører hensynet til operationssikkerhed, til allieredes sikkerhed samt ikke mindst til personellets og pårørendes sikkerhed, at de operative detaljer ikke kan beskrives mere detaljeret eller offentliggøres.

Indsættelse af de danske militære bidrag i Afghanistan vil være forbundet med risiko. Forsvarets Efterretningstjeneste vurderer for nærværende, at den militærsikkerhedsmæssige trussel i Afghanistan mod hærenheder generelt vil være høj. Den militære trussel mod danske fly, som måtte blive indsat i missioner over Afghanistan, vurderes umiddelbart som lav til middel og kun at komme fra større eller mindre Taliban/al Qaida tilknyttede grupper, der råder over mandbårne missiler, luftværnsartillerisystemer og tunge automatiske håndvåben. Hvis sådanne grupper overflyves i lav højde, vurderes truslen at være høj. Truslen vil være afhængig af det konkrete indsættelsesområde.

De danske styrkebidrag består af fastansat personel, hvis uddannelse, erfaring og motivation er på højt niveau. Styrkebidragene råder over fuldt moderne udrustning, herunder personlig udrustning. De danske flybidrag er udstyret med en høj grad af selvbeskyttelseskapacitet mod bl.a. mandbårne missiler. Med personellets uddannelse og træning, materiellets beskaffenhed samt iagttagelsen af nødvendige

procedurer vil der blive taget de bedst mulige forholdsregler over for mulige faremomenter, hvorved personellet ydes den bedst mulige beskyttelse.

V. Adgangen til magtanvendelse for danske militære styrker, der stilles til rådighed for den internationale indsats til bekæmpelse af terrornetværk i Afghanistan, foreligger i medfør af FN-pagtens artikel 51 om selvforsvar. En sådan adgang til magtanvendelse er bekræftet af FN's sikkerhedsråd i resolutionerne 1368 af 12. september 2001 og 1373 af 28. september 2001.

VI. Regeringen finder, at Danmark fortsat bør yde sit solidariske bidrag til den internationale indsats mod terrorisme og imødekomme anmodningen fra USA om et konkret dansk styrkebidrag. Terrortruslen mod den internationale fred og sikkerhed skal imødegås med alle nødvendige midler, herunder militære bidrag.

En samlet dansk bidragspakke, der omfatter det humanitære område og genopbygning samt militære bidrag, vil udgøre et klart signal til omverdenen om fortsat dansk støtte til den internationale indsats mod terrorisme. Regeringen agter derfor at supplere det militære bidrag med et betydeligt dansk humanitært bidrag på foreløbigt 110 mio. kr. i 2002 samt et årligt bidrag på op til 100 mio. kr. de næste 4-5 år til genopbygning af Afghanistan.

VII. Udøvelsen af selvforsvar i medfør af FN-pagtens artikel 51 indebærer mulighed for militær magtanvendelse i forbindelse med de danske enheders deltagelse i den internationale indsats. Det betyder, at der kan blive tale om anvendelse af magt af en karakter, der falder inden for Grundlovens § 19, stk. 2. Folketinget anmodes derfor om at meddele sit samtykke til, at danske militære styrker stilles til rådighed for den amerikansk ledede internationale indsats til bekæmpelse af terrornetværk i Afghanistan. De danske styrker indsættes efter anmodning fra USA's regering.

Regeringen vil løbende vurdere det danske bidrags sammensætning med henblik på at bistå USA i en effektiv opgaveløsning. Såfremt det skulle vise sig hensigtsmæssigt at justere bidraget væsentligt, eller såfremt der skulle ske en væsentlig ændring i opgavernes karakter, herunder ændring af operationsområdet, vil regeringen rådføre sig med Det Udenrigspolitiske Nævn herom eller om nødvendigt på ny forelægge sagen for Folketinget.

Udgifterne forbundet med udsendelse af ovennævnte bidrag vil afhænge af bidragenes endelige sammensætning og mulighederne for støtte og samarbejde, men vil kunne indebære udgifter i størrelsesordenen 200 mio. kr. for en seks måneders udsendelse.

11 Bilag 3 – B45

B 45 Forslag til folketingsbeslutning: om dansk militær deltagelse i en international sikkerhedsstyrke i Afghanistan.

Folketinget meddeler sit samtykke til, at danske militære styrker stilles til rådighed for en international sikkerhedsstyrke i Afghanistan.

Bemærkninger til forslaget

I. FN's sikkerhedsråd vedtog den 20. december 2001 på grundlag af FN-pagtens kapitel VII resolution 1386, hvorved rådet bemyndiger indsættelse af en international sikkerhedsstyrke i Afghanistan ("International Security Assistance Force" eller ISAF). Ifølge resolutionen skal sikkerhedsstyrken i en periode på seks måneder bistå den midlertidige afghanske administration med at opretholde sikre rammer for administrationens og FN-personalets aktiviteter i Kabul og omkringliggende områder.

De seneste måneders begivenheder, herunder Taliban-styrets fald og oprettelsen af en midlertidig administration, har ændret situationen i Afghanistan væsentligt. Der er opstået mulighed for en politisk overgangsproces og genopbygning, der på længere sigt kan føre til fred og stabilitet i landet.

De afghanske parter indgik den 5. december 2001 i Bonn en aftale om rammerne for en politisk overgangsproces, der i løbet af to år skal føre til gennemførelsen af et demokratisk valg i landet. Aftalen indebærer dannelse af en midlertidig administration, som skal fungere de kommende 6 måneder, bestående af en midlertidig regering, en kommission til forberedelse af et traditionelt ældreråd (Loya Jirga) og en højesteret. Ældrerådet ventes afholdt inden for seks måneder med det formål at udpege en overgangsregering, som skal fungere frem til afholdelsen af valget. Den midlertidige regering under ledelse af Hamid Karzai blev som fastlagt i Bonn-aftalen indsat den 22. december 2001. Aftalen fastslår tillige, at alle bevæbnede grupper fremover skal kontrolleres af den midlertidige regering og reorganiseres med henblik på etablering af en ny afghansk sikkerhedsstyrke. I aftalen anføres, at der vil gå nogen tid med at etablere en afghansk sikkerhedsstyrke,

og at der i den mellemliggende periode vil være behov for andre foranstaltninger på det sikkerhedsmæssige område. I aftalen opfordres FN's sikkerhedsråd derfor til at overveje at bemyndige hurtig indsættelse af en midlertidig sikkerhedsstyrke i Afghanistan. Opfordringen blev gentaget i et brev af 19. december 2001 fra den afghanske udenrigsminister til FN's sikkerhedsråd. Sikkerhedsrådet bemyndigede den 20. december 2001 indsættelsen af den internationale sikkerhedsstyrke. Bemyndigelsen i resolution 1386 ligger i naturlig forlængelse af tidligere sikkerhedsrådsresolutioner om Afghanistan. Den 14. november 2001 vedtog FN's sikkerhedsråd resolution 1378 om støtte til det afghanske folks bestræbelser på at forme en politisk overgangsproces. Med resolution 1383 af 6. december 2001 behandlede sikkerhedsrådet dernæst de politiske og administrative dele af Bonn-aftalen. Med den senest vedtagne resolution behandles den sikkerhedsmæssige del af Bonn-aftalen.

II. Storbritannien har indvilget i indledningsvist at påtage sig rollen som leder af sikkerhedsstyrken. På militært niveau har Storbritannien drøftet styrkens sammensætning med kredsen af lande, der har tilbudt at bidrage til styrken. Danmark har tilbudt en opklaringseskadron, der med diverse støttepersonel omfatter ca. 200 soldater, samt et ammunitionsrydningshold og et mindre antal stabsofficerer, i alt ca. 50 soldater. Storbritannien har meddelt, at der alene vil være behov for ammunitionsrydningsholdet, der forudses at indgå i en fælles tysk-hollandsk-dansk-østrigsk bataljonskampgruppe. Den præcise størrelse af den samlede sikkerhedsstyrke er fortsat uafklaret, men forventes at blive i størrelsesordenen 3.000 til 4.500 soldater.

III. Danmark yder i forvejen et militært bidrag til den amerikansk ledede militære indsats mod terrornetværk i Afghanistan. Den amerikansk ledede operation ventes at fortsætte, indtil terrortruslen fra al Qaida og Taliban er elimineret. Taliban-styret har reelt mistet magten i alle dele af Afghanistan. Operationen forventes dog at pågå endnu et stykke tid, da der stadig resterer lommer med al Qaida og Taliban-styrker.

Den amerikansk-ledede militære indsats og indsættelsen af den internationale sikkerhedsstyrke er to separate, men indbyrdes koordinerede operationer. Den militære kommando over sikkerhedsstyrken vil indledningsvis påhvile

Storbritannien. For at sikre sammenhæng mellem de to operationer vil Storbritannien koordinere tæt med USA ("Central Command").

IV. Den britisk-ledede internationale sikkerhedsstyrke vil have til formål at støtte de afghanske myndigheder med at opretholde sikkerheden i Kabul og omkringliggende områder, hvorfra alle afghanske styrker ifølge Bonn-aftalen samtidig skal tilbagetrækkes. Om nødvendigt forudses sikkerhedsstyrken tillige at kunne blive indsat i andre områder i Afghanistan. Sikkerhedsstyrken forventes at bestå af et styrkehovedkvarter med underlagte enheder omfattende primært en brigade med to bataljonskampgrupper samt støtteenheder. Ud over Storbritannien forventes følgende lande at bidrage til styrken: Belgien, Canada, Finland, Frankrig, Grækenland, Italien, Nederlandene, New Zealand, Norge, Portugal, Rumænien, Spanien, Sverige, Tjekkiet, Tyrkiet, Tyskland og Østrig.

En mindre fortrop for sikkerhedsstyrken bestående af britiske styrker ankom til Kabul den 22. december 2001, hvor den midlertidige afghanske regering blev indsat. Hovedstyrken ventes indsat i løbet af januar 2002.

V. Det danske militære bidrag til den internationale sikkerhedsstyrke omfatter et ammunitionsrydningshold (Explosive Ordnance Disposal-team ell. EOD-hold), samt nødvendigt militærpoliti-, kommunikations- og støttepersonel. Der vil endvidere være behov for et mindre antal stabsofficerer. I alt vil det danske bidrag udgøre ca. 50 soldater.

Det danske bidrag er sammensat efter aftale med Storbritannien og Tyskland.

Det danske bidrag skal gennemføre ammunitions- og minerydning samt i øvrigt bidrage til sikkerhedsstyrkens opgaveløsning.

EOD-holdet forventes at skulle indgå i et tysk-hollandsk-dansk ingeniørkompagni under den tysk-hollandsk-dansk-østrigske bataljonskampgruppe. Det danske styrkebidrag forventes udsendt til Afghanistan sammen med den øvrige sikkerhedsstyrke i løbet af januar 2002.

Det danske styrkebidrag udsendes for en periode på op til ca. seks måneder.

Danmarks bidrag forudses primært indsat i Kabul og omkringliggende områder, men om nødvendigt vil der også kunne blive tale om indsættelse i andre områder i Afghanistan. Den internationale sikkerhedsstyrke, herunder det danske

styrkebidrag, udsendes med bemyndigelse fra sikkerhedsrådet til at anvende magt i henhold til FN-pagtens kapitel VII. Ud over adgang til at anvende magt i selvforsvar indebærer det adgang til i fornødent omfang at anvende magt til at gennemføre de pålagte opgaver.

Der er indgået en militærteknisk aftale med den midlertidige afghanske administration, der bl.a. vedrører den retlige status for personel udsendt som en del af den internationale sikkerhedsstyrke.

Indsættelse af det danske militære bidrag i Afghanistan vil være forbundet med risiko. Forsvarets Efterretningstjeneste vurderer p.t. den militære trussel mod den internationale sikkerhedsstyrke og et eventuelt dansk militært bidrag indsat i Kabul og omkringliggende områder som middel. Denne vurdering baseres blandt andet på, at Nordalliancens styrker har etableret kontrol med byen, og at situationen i Kabul er rolig. Ved indsættelse i andre områder i Afghanistan vurderes truslen for nærværende som middel til høj.

Minefaren i Afghanistan, herunder i og omkring Kabul, vurderes som værende høj. Størstedelen af minefelter udlagt i landet under kampene mod Sovjetunionen er lokaliseret. Der er imidlertid tillige udlagt minefelter af Taliban-styret. Om disse felters udbredelse og placering foreligger p.t. ingen præcise oplysninger.

Det danske styrkebidrag består af fastansat personel, hvis uddannelse, erfaring og motivation er på højt niveau. Styrkebidraget råder over fuldt moderne udrustning, herunder personlig udrustning. Med personellets uddannelse og træning, materiellets beskaffenhed samt iagttagelsen af nødvendige procedurer vil der blive taget de bedst mulige forholdsregler over for mulige faremomenter, hvorved personellet ydes den bedst mulige beskyttelse.

VI. Regeringen finder, at Danmark bør deltage i den FN-bemyndigede, internationale sikkerhedsstyrke for at medvirke til at give den politiske overgangsproces, nødhjælpsindsatsen og genopbygningen af Afghanistan de rette sikre rammer.

Efter mere end 20 års krig og senest Taliban-styrets misrøgt af landet er Afghanistan blandt verdens mindst udviklede lande. De humanitære behov er meget betydelige og landets infrastruktur og økonomi i ruiner. FN vurderer, at omkring 7,5 mio. mennesker af en befolkning på godt 26 mio. er afhængige af fødevarerforsyninger og anden nødhjælp udefra. Antallet af internt fordrevne anslås

til 1,2 mio. Hertil kommer næsten 4 millioner afghanske flygtninge i Pakistan og Iran.

Regeringen agter at supplere det militære bidrag med et betydeligt dansk humanitært bidrag på foreløbig 110 mio. kr. i 2002 samt et årligt bidrag på op til 100 mio. kr. de næste 4-5 år til genopbygning af Afghanistan.

En samlet dansk bidragspakke, der omfatter humanitær bistand og genopbygning samt militære bidrag til både den amerikansk-ledede indsats mod terrornetværk og til sikkerhedsstyrken, udgør et klart signal til omverdenen om fortsat bred og omfattende dansk støtte til den internationale indsats mod terrorisme og til befolkningen i Afghanistan.

VII. Dansk deltagelse i den internationale sikkerhedsstyrke i Afghanistan indebærer som nævnt mulighed for, at de danske styrker vil skulle anvende magt. Der kan blive tale om anvendelse af magt af en karakter, der falder inden for Grundlovens § 19, stk. 2. Folketinget anmodes derfor om at meddele sit samtykke til, at danske militære styrker stilles til rådighed for den internationale sikkerhedsstyrke i Afghanistan. Det danske styrkebidrag indsættes efter invitation fra den midlertidige afghanske administration samt i henhold til FN's sikkerhedsrådsresolution 1386 af 20. december 2001.

Regeringen vil løbende vurdere det danske bidrags sammensætning med henblik på at sikre en effektiv opgaveløsning. Såfremt det skulle vise sig hensigtsmæssigt at justere bidraget væsentligt, eller såfremt der skulle ske en væsentlig ændring i opgavernes karakter, vil regeringen rådføre sig med Det Udenrigspolitiske Nævn herom eller om nødvendigt på ny forelægge sagen for Folketinget.

Udsendelse vil kunne indebære udgifter i størrelsesordenen godt 30 mio. kr. for en seks måneders udsendelse.

12 Bilag 4 – Informanternes udtalelser

1. Hvis ikke man kan stå inde for det der skal foregå kan man jo vælge at sige sin stilling op.. Men er man i sin stilling så har man også en pligt - så der er man nød til at pakke sit eget syn på verden sammen - så har man sagt a siger man også b, men det er okay ikke at sige a. (informant 3)

2. Ingrid: Hvorfor blive udsendt til Irak?

Informant 1: En efterfølgende følelse af at jeg har gjort noget godt og måske bare en lille forskel, måske bare for en enkelt mand. Desuden synes jeg det er vigtigt at alle nationer bidrager til verdens samlede fredsbevarende missioner, hvor de kan. Da man i mit perspektiv, aldrig kan se sig fri fra at være en del af verdenen og dermed også de problemer som hersker her. (informant 1)

3. Informant 4: Jeg tror bare vi har en anden.. Sådan komandovej.. Altså man tør sige noget mere..

Ingrid: Så mindre sådan autoritært?

Informant 4: Ja det er det når vi er ude [...]. Da vi overtog cliffton, en patruljebase da var der sådan et hegn, der bare var plastret til med IED'er.. Den første dag går de [briterne] på det der hegn der.. der er en der mister begge ben så de går tilbage igen. Næst dag op i samme hegn, bare lidt længere henne til venstre, i stedet for at gå uden om det der hegn der.. Det gjorde de i fire dage, eller sådan noget..

Ingrid: Fordi der ikke var nogen der sagde noget?

Informant 4: Føreren han siger bare "den vej" og så er det bare "ja okay".. Mine drenge de siger jo sådan "altså, det kan godt være du siger den vej der, men". Jeg stolede altid på ham der gik forrest, jeg gik altid som tredje mand, og ham den forreste han gik med minesøgeren. Og hvis han synes: det er for fishy det her, så skulle han gerne kunne vende sig om og sige det til mig og så må jeg jo bare stole blankt på at: okay vi skal ikke derop. [...] Men sådan fungerer det ikke ved de andre

[briterne], der gør man bare hvad der bliver sagt. De må også slå jo, de får jo prygl ..

4. Ingrid: kan man sige det danske militær har en demokratisk og flad struktur?:

Informant 10: Ja det kan man godt. Ja. Det er min opfattelse at, hvis alle føler de har mulighed for at byde ind, så tager de også mere ansvar for opgaveløsningen. Det giver mere engagerede soldater, og også en bedre opgaveløsning. (Informant 10)

5. Danskerne er for mig at se mere fagligt dygtige helt ned til den menige soldat.

De er opdraget til at stille sig kritiske overfor deres opgave og det giver en soldat der kan tænke selv og selv indsætte sig. Man kunne godt tro at dette ville være på bekostning af disciplinen, men jeg mener at danske soldater er mere disciplinerede måske også fordi de får mere ansvar end andre nationer måske gør det (Informant 1)

6. "De [de afghanske soldater] forstod ikke noget jo. Hvis jeg sådan skal være helt ærlig, så synes jeg det var lidt fjollet, for de er ikke dygtige nok til at... De har fire ugers træning og så er de ude og være soldater. [...] Vi fik stjålet vores støvler i en lejr [...] og så kan du se der går en eller anden Afghaner rundt med dine støvler [...] man vil jo gå hen og tage fat i ham ikke? Men det kan du bare ikke! Du skal tage fat i hans chef som vil piske ham for det [...]" (informant 4).

7. Fx så var det lidt irriterende hvis ham [den afghanske fører] gik sådan 6 km forkert, for jeg må ikke sige noget [...] Jeg skal først sige det til hans fører, altså ham der er med ude. Så når jeg kommer hjem kan jeg gå op og sige det til min kompanichef og så kan han gå ud og sige det til ham at han ikke kan finde ud af det... det er sådan noget meget med en helt anden kultur, med at jeg kan ikke bare sige "du går forkert" for så taber han ansigt foran alle sine folk.. (informant 4)

8. Uden at have en kæmpe strategiske viden som mine førere havde, så vil jeg påstå at der var nogle ressourcer i de her mennesker. [...] Jeg tror måske der var nogen der havde haft mere tillid og tiltro til ISAF styrkerne [...] hvis man også vidste at man også blev respekteret og anderkendt som et ligeværdigt mennesker. [...] måske havde der været større mulighed for lokalsamarbejde og

nogle små lokale projekter hvis der havde været en helt rå gensidig tillid og respekt. Det er svært at opnå i en krigszone, det er jeg godt klar over, men jeg havde ønsket at man havde turde satse mere på den del. (Informant 7)

9. Det var sindsygt, de er kugle skøre, mange af dem er dybt afhængige af opium osv. På patrulje skulle vi helst gå bag dem, for hvis vi kom i føling så skulle man ikke stå foran en skæv ANA'er.

Anders oplevede at flere af dem gik på patruljerne og plukkede valmueplanterne .. Hvis de raslede spiste afghaneren dem og blev helt skæv. En gang blev en afghansk soldat så skæv på en patrulje at han gik og slæbte sit våben hen ad jorden .. (informant 3)

10. Når vi er i uniform er vi på samme hold - bortset fra Afghanerne! Ja, så længe det ikke var Afghanere hvis der var amerikanere, eller briter med på en operation så var det helt det samme. Det er ligesom en anerkendelse af at "du er i uniform, jeg er i uniform" (men afghanerne blev ikke en del af det?) nej fordi de bl.a. Var svære at kommunikere med og nogen af dem var psykopater med våben - men tolkene de afghanske tolke kom også ind og var en del af teamet - tolkene var noget andet! (Informant 3)

11. Der var mange forskellige måde at se afghaneren på, og det gjorde sig tydeligt gældende i vores lille 4 mands gruppe, og vores 2 leave-afløsere... vores ene leaveafløser var meget negativ stillet overfor alt hvad der hed afghaner, selv vores lokale tolke, "De er nogle primitive væsner, og man kan ikke stole på dem de idioter", var bare lidt af det han sagde om dem. Og så var der os andre som havde et mere voksent syn på den, så det er og var meget forskelligt fra soldat til soldat. (informant 8)

12. Hvad var ISAF i afghanernes øjne? Samarbejdspartnere på forskellig vis Det var meget forskelligt. Mange afghanere så os som samarbejdspartnere. Nogle for et bedre samfund. Andre helt pragmatisk som forretningspartnere. Der var også en del afghanere, der så os som problemmagere – de følte, at det var os der bragte konflikten til deres områder. Når vi kom, kom Taliban også. Nogle mente endda, at det var bedre at leve under Taliban. Det var grusomt og undertrykkende – men

i det mindste var der ikke krig.

Jeg har dog aldrig oplevet at blive set som hverken ”befrier” eller som ”undertrykkende overmagt”. Jeg oplevede, at der var en klar forståelse af, hvad vi lavede dernede – og at vi støttede den afghanske regering. Dermed også sagt, at det generelt var stort opbakning og anerkendelse af den afghanske hær (som vi opererede en del med) blandt civilbefolkningen. (Motsat med det afghanske politi, der blev anset som korrumperet og undertrykkende). (informant 9)

13. Ingrid: skal soldater forholde sig og have en politisk holdning?

Informant 4: Nej! Nej vi er jo bare et redskab” (informant 4)

14. Jeg synes jeg havde en realistisk opfattelse af indsatsen i Afghanistan. Jeg vidste godt at jeg var en lille brik i et stort politisk spil. Men jeg synes krigen i Afghanistan var retfærdig. USA var en NATO allieret der var blevet angrebet og Taleban var et regime som var meget langt fra mine værdier, og som man kunne retfærdiggøre at kæmpe imod. Jeg tog afsted med følelsen af kæmpe for og repræsentere vestlige værdier (informant 10)

15. Jeg var soldat, men altid med det gode for øje og altid med et ønske om at jeg ikke skulle sige "skyd", så jeg vidste kanonerne bragede. Jeg var godt klar over det var mit arbejde, men jeg ville håbe man kunne gøre alt for at undgå det. Så jeg tror også det er en del af at jeg var meget bevidst [...] og i stedet for sådan som jeg oplevede at nogle af mine kollegaer gjorde, der lukkede lidt af for den der empatiske ting og altså sagde " vi er i krig, vi skyer ikke nogen midler for det er vores opgave" men jeg insisterede lidt [...], selvom det gjorde ondt nogen gange, at bibeholde de her menneskelige dele af det og turde insitere på; at man gerne må gå i seng og sende en ekstra tanke til de mennesker der bor i det område hvor vi har kastet en stor bombe i dag og det gør ondt at forholde sig til det, men det lovede jeg mig selv at gøre undervejs [...]. (informant 7)

16. Jeg ville aldrig anse de mennesker [afghanerne] for at være mindre værd end mig og mine kollegaer og deres liv, hvis der var en af dem der blev dræbt af en bombe, var ikke mindre tragisk, end hvis det var en af mine danske kollegaer. Og ja jeg tror det var lidt det der gjorde at jeg nogen gange følte at man skulle

passer lidt bedre på dem. (informant 7)

17. Informant 3: starten spekulerer man meget over man nu rammer en civil når man skyder, og til sidst er man bare ligeglad, nu skal tingene bare slås ihjel i den retning man nu skyder .. Man bliver mere og mere kold og ændrer sig menneskeligt [...]

Ingrid: Er det nødvendigt at man tænker sådan?

Informant 3: Ja for man kan jo ikke tænke over om tingene er smarte hver gang, nogen gange er man nød til bare at handle. Når man bliver beskydt kan man jo ikke altid se fjenden, så man kan være nød til bare at skyde i en retning og det benytter taleban sig nogle gange af ved at skyde fra en gruppe civile fordi de ved at bliver de civile ramt af ISAF, så kommer ISAF i 'bad standing' [...] og det er også en måde at vinde en krig på. Vi har oplevet flere gange at de udnytter det helt bevidst og ex tager en knægt og holder ham op foran sig så man ikke kan komme til at skyde og når en tyve årig knægt [ung dansk soldat] så sigter, så skal han overveje om han tør trække på aftrækkeren, eller ej.. (informant 3)

18. [...] Jeg er et redskab, jeg kan ikke tage politiske beslutninger, det har jeg ikke mandat til, jeg ville da ønske jeg kunne ændre verden og det håber jeg da også at jeg har gjort et lille stykke, [...] men når det er sagt så skulle jeg ned og være soldat fordi jeg var en brik i et spil skak (informant 5)

19. Vi er bare en brik i deres store spil.. Men jeg gjorde mig da selv tanker omkrig det store billede og det politiske fordi det kunne jeg mærke jeg havde brug for at have med mig når jeg tog afsted, sådan at det gav mening at være dernede mens jeg var der.

(Informant 2)

20. *Frederik var enig i den overordnede indsats på trods af at han ikke var enig i den strategiske fremgangsmåde.* "Når det er sagt, så ville mit syn på indsatsen ikke have ændret ved min beslutning om at tage af sted. Som udgangspunkt opfattede jeg min egen rolle i indsatsen som et arbejde – en opgave, der skulle løses. Som sprogofficer var jeg hyret til at gøre et stykke arbejde, hvad enten jeg var enig i fremgangsmåden politisk såvel som strategisk. Min opgave var at

udfylde min rolle – og præge denne – på bedst mulig måde.” (informant 2)

21. Jeg synes jeg havde en realistisk opfattelse af indsatsen i Afghanistan. Jeg vidste godt at jeg var en lille brik i et stort politisk spil. Men jeg synes krigen i Afghanistan var retfærdig. USA var en NATO allieret der var blevet angrebet og Taleban var et regime som var meget langt fra mine værdier, og som man kunne retfærdiggøre at kæmpe imod. Jeg tog afsted med følelsen af kæmpe for og repræsentere vestlige værdier (informant 10).

22. Ingrid: Hvorfor var Danmark i Afghanistan?:

Informant 10: Det var vi nok primært for at vise vores støtte til USA og NATO. Der var nogen der troede på at verden ville være et mere sikkert sted, hvis Afghanistan ikke var et sikkert tilflugtssted for militære islamister – det mente jeg også. Det var ikke for Afghanernes skyld – det tror jeg ikke på (Informant 10)

23. Gav man nogle af de samme uddannelsesmæssige muligheder og ressourcer til nogle andre organisationer der måske var lidt blødere, så kunne de jo sikkert også rigtig meget, men der er jo det helt faktuelle i at det er pisse farligt og der bliver skudt og bombet og alt muligt andet og det er jo derfor det er soldaterne der begiver sig ud i de her områder frem for andre. (Informant 7)

24. Ja så kommer vi jo op på NATO plan altså vi har jo nogle aftaler og jeg er stor tilhænger af at man får nosset sig sammen og bidraget med det man har lovet og hvorfor man ikke gør det er mig uforståeligt.. (Informant 6)

25. Det var vildt fedt at de (Afghanerne) kunne få lov til at skulle ud på den måde og så stadig kunne bruge os som sikkerheds line, så det gav jo super god mening og det var ret sejt at opleve. Så er det jo mere egoistisk at man selv også gerne vil ned og buldre lidt rundt, men det er jo så den der eventyrer der er i en som gerne vil have lov til det og da må man jo bare acceptere at der er noget større.. Man er et led i en større operation et sted.. (Informant 2)

26. Man har jo klart en følelse af at være med Danmark, men som en del af en koalition.
(informant 5)
27. I Helmand følte jeg mig udpræget som en del af den danske enhed – men med et overordnet mål forankret i den internationale koalition og NATO. Jeg oplevede ofte, når man i lufthavnen i Kabul på vej til Helmand så alle flagene vejre, en form for stolthed over, at man var en del af en international indsats. Men på jorden lå min loyalitet hos mine danske kollegaer primært.
På min udsendelse til Kabul var det anderledes, idet vi var få danskere, der ikke arbejdede direkte sammen. Her fik vi opbygget en enhedsloyalitet over for opgaven, blandet mellem de nationer der nu var repræsenteret. (informant 9)
28. Danmark skal som alle andre NATO lande opfylde en "udsendelses kvote" dvs at det forventes at vi deltager i så og så mange missioner for at være en del af NATO. Da det ikke er en mission som har NATO mandat tror jeg personligt det er fordi Danmark har vist og stadig viser sig som top professionelle. Altså et land som "sponsoren" af missionen (USA) gerne vil arbejde med, både fordi vi er dygtige og fordi det altid er godt at være flere nationer om at udføre en mission. For Danmarks synspunkt vil jeg sige at det giver forsvaret rigtig meget erfaring og det fastholder personel at have disse missioner (Informant 1)
29. Min oplevelse er at de blev fanget i en situation hvor, på trods af det var deres hjem og deres lokalsamfund, så kunne jeg godt have en oplevelse af, at det ikke blev taget så alvorligt som jeg ville have ønsket hvis det var i min egen baghave det foregik i. Nogen gange blev de lidt degraderet til nogen der lige var i vejen for vores operation - du ved de blev talt ned om. Og noget der har fyldt rigtig meget for mig var at vi skulle ned og hjælpe nogle mennesker hvis man ser det i det helt store perspektiv - og så er der selvfølgelig mange andre facetter af det, men når det kom til stykket, så var de bare lidt i vejen og man gjorde også lidt nar ad dem [...] "de må leve med at deres kø er blevet dræbt i en bombe for sådan er det i en krigszone" osv [...] jeg kunne godt have ønsket at man tog noget lidt mere skånsomme valg for deres skyld. (Informant 7)

30. Jeg mener analfabetismen gør at de lokale har svært ved selv at vurdere hvad der er rigtigt og forkert, der er for mange der indoktrineres af mullahen og derfor er det meget afgørende hvad mullahen mener. (Informant 5)
31. Ingrid: kan man sammenligne missionen i Afghanistan med den man er på i Irak på nuværende tidspunkt?:
Informant 10: Jeg tror man skal passe lidt på med at sammenligne pærer og bananer. Men hvis du tænker på, om hele det med en fuld intervention som i Afghanistan i forhold til en støtte operation som i Irak nu, hvor man bomber fra luften og uddanner irakkerne; så tror jeg at det er den rette indsats. Det er irakkernes land. Det skal de selv tage ansvar for – så tager det måske det længere tid at få nedkæmpet IS, men på længere sigt, tror jeg det er en mere holdbar løsning. (Informant 10)
32. Uddannelse er en form for empowerment, man giver dem midlerne til selv at gøre noget ved det og det er måske den approach man har haft i Afghanistan til sidst på missionen .. Det var først tilsidst man begyndte at tænke okay vi underviser også, i starten handlede det meget bare om at banke Taleban tilbage (informant 6)
33. Nogen gange skal man lade folk løse deres egne problemer i stedet for at komme og være betjent! Hvad mener du så om det man gør i Irak lige nu? Det er man nød til - man skal altid støtte og uddanne!! Især overfor sådan nogle som IS (Informant 3)
34. Jeg tror langt hen ad vejen, at måden man griber Irak an på er de 'lessons learned' man har taget med fra Afghanistan. Men som sagt, så tror jeg at man både i Afghanistan og Irak undervurderer det sociale aspekt af konflikten. Militær kapacitetsopbygning er et fremragende redskab, men det er ikke 100 % vandtæt. Det skal komplementeres af politisk engagement, så man ved, hvem man udruster, giver våben, og gør magtfuld i samfundet. Uden den forståelse, risikerer man at forskubbe magtbalancen så det i sidste ende bliver uhensigtsmæssigt for vores egen indsats. [...] Jeg tror man har indset, at de store kostelige ekspeditionsstyrkebidrag i moderne konflikter ikke giver de resultater, man kunne forvente. Det er ikke holdbart i længden. Det er derimod uddannelse

– også på lang sigt. Engagement i Irak er så småt ved at overgå til 'train the trainer' aktiviteter, så det ikke udelukkende er tale om brandslukning, men reel kapacitetsopbygning. Den samme tendens ser man i Libyen – og i Jordan for den sags skyld, hvor der ikke er konflikt, men et behov for krisehåndtering i naboregionen. Det er simpelthen et spørgsmål om, at lade vores regionale venner tage mere vare på deres egen sikkerhed, hvilket er i deres interesse lige så meget som det er i vores. (Informant 9)

35. Ja der blev oprustet på alle kaserner, folk var bange for at der kom terrorister til DK og man snakkede meget om det og folk søgte derhen hvor der var mulighed for der ville ske noget - udsendelser ... men der gik jo lidt tid inden man sendte folk afsted. Men ja der var mere tension. (informant 3)

36. På et tidspunkt lå vi op af en vagtpost, eller checkpoint bevogtet af ANA. Men vi havde ikke noget samarbejde med dem fordi (pause) ... der gik rygter om at mange af dem de var påvirket af cat og opium, så man kunne ikke stole på dem. De har oplevet en masse lort som gør, at de var nød til at være påvirket når de stod der i vagtposten fordi de har været ret ramt af kampe og sådan noget. Men det gør så at de ikke kunne samarbejde, så vi lå bare klods op af dem uden at snakke med dem om noget.. Så samarbejdet med ANA og ANP var småt. (informant 2)